

Lei 12

Braşovul Literar

si Artistic

BRAŞOV

BCU Cluj Central University Library Cluj

DIRECTOR:

CINCINAT PAVELESCU

13

CUPRINSUL

Cincinat Pavelescu . . .	Impresii dela serbările Castelului Peleş
Aron Cotruş . . .	Căpetenie (poezie)
Ion Focşeneanu . . .	} Disperare sau laşitate ? } In sus! (poezie)
Em. Giurgiuca . . .	Virginală (poezie)
Niculae Cantonieru . . .	Manevre de toamnă (proză)
Paul Constant . . .	In slujba publicului (schiţă)
Aurel Marin . . .	Motiv (poezie)
Braşovul Literar . . .	Braşov
Sm. Andricu . . .	Tăcere (poemă în proză)

Cronica Plastică : (Expoziţia Mattis Teutsch, M. Iorda, Expoziţia colectivă) de I. Focşeneanu. — **Cronica cărţilor** : „Golia” (Ionel Teodoreanu) de Valeria Branisce-Căliman ; „Antologia epigramei româneşti” (N. Crevedia şi Calotescu-Neicu) de Cincinat Pavelescu ; „Die Stadt im Osten” (Adolf Meschendörfer) de I. Al. Bran-Lemeny ; „Destin” (V. Voiculescu) de I. Focşeneanu. — Ioan Barac (G. Bogdan-Duică) de Al. Dima. — **Insemnări** : Ceho-Slovia (Poezia cehă) Braşov, Sibiu, Arad. — **Cronica Revistelor** : Redacţionale.

C A P E T E N I E

fulgeră din loc în loc
 biciu de plumb, biciu de foc!..
 aspru, dîrz la vrerea ta
 tot norodul te-o urma
 cu pași iuși, cu pumni de piatră
 peste haite ce te latră...

fulgeră din loc în loc
 biciu de plumb, biciu de foc!..
 fulgeră-l de mii de ori
 peste-atîtea capete
 vrednice să scapete,
 printre corbi și printre ciori
 în vînt, pe spînzurători...

ochii-ți: — sprinteni, lotri lupi
 dela pîndă să nu-i rupi
 să s'aprindă unde dai
 putregai de putregai, —
 munții să se clatine, —
 că flămînzi suntem, flămînzi
 de mari creșteri și izbînzi,
 de-alte, aspre, datine!..

ca un crîncen, nou Isus,
 fulgeră fără răgaz
 cu pumn greu, cu gînd viteaz
 peste cei ce-au în arîndă
 țară mută și flămîndă,
 peste hoși,
 peste toși,
 peste vechi și noi ciocoi,
 peste mîrșavi, sluși slugoi,
 din străfunduri pînă sus!..

A. COTRUȘ

IN SUS!

sau: „POVEȘTEA UNUI TROGLODIT“

Din însloite grote cuaternare
Sau negura lacustrelor lăcașe,
Prin codrul fulgerat cu ochi de fiare,
Tîrîndu-se pe umede făgașe
Cu lipitori și șerpi, prin grohotiș,
O umbră cocoșată, pe furiș
Mai face drumul — rătăcit odată —
Pentru o floare 'n funduri aruncată.

Ajuns, în ochi-i mici pîndește frica:
Intinde-o mîna grea încă de tină;
Dar floarea 'nchipuită din nimica,
E-un fulg dintr'o ninsoare de lumină.
Sărînd, o are-acum pe pieptul gol,
Pe-un umăr sau pe fruntea cu nomol;
Și-acuma 'n ochiul scufundat și dus
Pe drumul fulgurilor de sus...

Acățărîndu-se ca și strămoșii,
Pe cedrii lunecoși, pe conifere,
Prin crengi curbate și funzișuri roșii
Înspre izvorul florilor stinghere;
Privea din ancestralele lui salturi,
Cum, albe, i se înmulțesc în jur —
Desprinse neștiutelor înalturi —
Într'un amețitor și cald susur.

Și tot rotîndu-și negrele mărgele
Spre fiecare taină căzătoare —
Clipind cu frică sau țîpînd spre ele;
Simți deasupra-i, cum prin ramuri rare
O apă încropită se revarsă,
Pe umerii întorși, pe piept, pe față —
Dar altfel de cum mica-i vatră arsă
Il dogorea în nopțile cu ceață.

Scăldat în ploaia caldă și tăcută,
Ridică fruntea 'ncet: E marea floare
Ce ca un fulger ochii îi sărută
Cu-o singură imensă scuturare.
Înspăimîntat, pe-un ram de cedru rece
Își apără 'ncrețitele pleoape,
Simțînd văpaia cum prin ele trece —
Prelungi priviri prin limpezile ape.

Împrietenit cu creste de pădure,
Cu păsările ce sburau, mai sus,
Gîndea la cei pierduți în peșteri sure
Cînd se 'nhidea minunea în apus...
Și'n noaptea din adîncuri suitoare,
Simțea că vârful clătînat de vînt,
Li toarnă 'n pieptul fecundat de soare,
Blestemul ghieții supte din pămînt:

— E besnă jos cum sus este lumină.
— E vecinicia 'n scorburi, sus, e clipa.
Și 'n zori, privind cum dupe o tulpină
Un stol de porumbiei desface-aripa
Și se înalță 'n sus ca o ninsoare,
Clipiră des fricoasele mărgele
Și primul om se avîntă spre soare,
Purtînd ca aripi, brațele lui grele!

Uu salt spre sus, totală fulgerare
A humii deslegate din destin;
O smulgere din grotele bizare
Pentru un strop din marele senin.
Și apoi... umbrele... mereu mai dese
Și tot mai rar... susurul alb de sus;
Și apoi... piatra... care îl culese...
Cu-o floare luminînd în ochiu-i dus...!

ION FOCȘENEANU.

MANEVRE DE TOAMNĂ

de NICOLAE CANTONIERU

Tranșeele erau terminate, iar manevrele se apropiau de sfârșit. Elevii îndreptaseră pe cele vechi, pe care vremea le năruise. Într-o dimineață li se împărțiră, în cantonament, măști contra gazelor și mâncare rece.

Plotonul lui Vâlcu fu cuibărit în marginea dealului, acolo unde se închipuia rezerva celor două linii de apărare.

Fiindcă era numit agent de legătură, s'a îndreptat singur pe vârful înălțimii unde trebuia să ia contact cu agentul trupelor amice, care se întindeau către stânga pe tot șirul ridicăturilor.

Când s'a despărțit de camarazi însera, iar lumina mai persista jos în vale și pe vâ furile copacilor. Dinspre munte, înfășurată în negură, noaptea se ridica pășind maiestoașă ca un cavaler medieval.

Vâlcu începu să urce sprinten, însă din cauza raniței încărcate, încetini repede pasul și gâfâi, iar după ce se depărtă de ajuns, își făcu baston din arma cu care începu să lovească toate pietrele din cale fluierând țărănește și — dându-și capela pe ceafă — așa cum văzuse că fac adevărații soldați când sunt liberi.

În drum se oprea mereu, uitându-se când la plotonul pe care-l lăsase grămadă, ascultând „ordinele de operațiuni”, când în vale la orașul ce se vedea tot mai neclar.

Ultima licărire de lumină urcă dealul cu el până la jumătate și pe urmă, oboșită, i-se așternu sub picioare. Pădurea din față începu să-și posomorscă culoarea verde a pomilor, până când părură negri ca niște steaguri de înmormântare.

În oraș luminile se aprindeau pe rând iscodind întunericul.

Militarul își scoase ranița din spate și după ce respiră adânc, se trânti pe ea. Un vânt subțiratic îi răcori fruntea.

Întunericul aduse cu el tăcerea pe care o aruncă peste toată firea. Împrejur nimic nu mai mișca, parcă totul se nimicise la dispariția luminei. Dinspre oraș se mai auziau căruțe ce-și rostogoleau roțile pe caldarâm și scârțăitul mașinilor dela rafinăria de sub deal; dar și acolo totul căzu în amorțire rămânând vii doar becurile care veghiau somnul locuitorilor trudiți.

Dinspre stânga se auziră pași ce coborau la vale. Agentul plecă spre postul ce i se indicase, de frică să nu fie surprins de inspecție. Se ridică iar către deal orbecăind în întuneric, pipăindu-și calea cu arma și cu vârful bocancului și după ce oboși bine, ajunse la copacul pe care-l ochise de cu ziua și dela care trebuia să ajungă — mergând prin tranșee — la adăpostul ce și-l pregătise. Acum când se lovi de el, i se păru curios că nu se gândise la acest punct important nici la plecarea, nici în timpul urcușului. De cum îi răsărise în minte, se și izbise de el și dacă nu i-ar fi îmbrățișat coaja zgronturoasă, ar fi alunecat în vale odată cu pietrele care se rostogoleau cu zgomot în albia Prahovei.

Această neatenție îl puse pe gânduri și rămase mult timp încolăcit de copac de unde își trimise prin intrările să colinde locurile. Văzu dealul așa cum se arăta ziua, pleșuv și însăilat de șanțurile tranșeele în toate direcțiile, cu singurul copac ridicându-se din cimitirul de buturugi uscate. Imaginea decorului sombru îl impresionează și știindu-se singur îi veni să scâncească asemeni unui câine aruncat în lapoviță. Strânse copacul cu disperare ca pe un tovarăș și căută să deslușească ceva, dar întunericul nu se lasă pătruns. Atunci cerul fu luminat de o torță aprinsă ce se svârcoli câțva timp în aer, ca pe urmă să cadă la pământ, stingându-se ca o stea prevestitoare de moarte. După asta rachetele dansară pe sus, una după alta ca niște jucării aruncate de pământ întunericului, semn că manevrele au început.

Cobori în tranșee unde își continuă drumul, dornic să isprăvească nocturna călătorie. Dar merusul prin șanțuri era mai greu. Se lovia cu umerii când de un perete, când de altul și după el țărâna curgea făcându-l să întoarcă speriat capul. Dela un timp începu să alunecă pe noroi și fu silit să iasă iar pe marginea tranșeei, unde-și scutură cu putere picioarele ca să le despotmolească de mărul cleios ce se prinsese de bocanci.

Își continuă drumul pe afară și ca să nu se rătăcească, se apleca din timp în timp, pipăind marginea șanțului. Merse așa mult și tocmai când se credea ajuns la țintă, simți cum pământul îi fuge de sub el și cum alunecă în vid. Disperat bălăbăni mâinile în sus, parcă ar fi vrut să se apuce de întuneric, dar nimic nu-i veni în ajutor și abisul îi puse în cale fundul groapei în care căzuse. Când petrișul ce venea după el se isprăvi, se auzi o trosnitură de lemn putred pe urmă tăcerea se așternu mai apăsătoare decât înainte. Dezorientat se ridică dela pământ și după ce pipăi pereții, se liniști crezându-se la adăpostul pe care-l căuta. Înălță de multe ori capul să vadă luminile orașului, dar bezna i se așternu pe luminile ochilor ce-i scânteiară zădărnice în toate părțile. Ridică și mâna să ajungă marginea adăpostului, dar vârfurile degetelor pipăiră pereții ce-l închideau din toate părțile. Dacă văzu că nu poate să se lămurească, renunță și truda îl îndemnă să-și găsească un loc de odihnă.

În depărtare se mai auziau șuerăturile de rachetă și câte un pocnet de armă al cărui ecou răscolea depărtările făcându-le să huiască sinistru. Dar după un timp și aceste zgomote se potoliră și o liniște gravă îl înconjură. Cum ședea cu ranița sub el, noaptea și tăcerea începură să-l copleșească și să-i apese spinarea la pământ. Simțea nevoia unei poziții convenabile și își cuprinse genunchii cu mâinile trăgându-i spre el, drept căpătâi. Ca să nu turbure solemnitatea tăcerii, nu mai făcu nici-o mișcare, iar respirația și-o reținu, să nu piardă ceva din măreția clipei. Într'un rând a mișcat mâna și

zgomotul ce l-a făcut haina atinsă, i s'a părut straniu ca râsul unui nebun.

La început se liniștise și din cauza asta bățile inimei se porniseră impetuoase ca trepidațiile unui motor; dar cu timpul se identifică cu această liniște și neastâmpărul din piept își potoli ciocăniturile.

Acum aude cum tăcerea luptă să puie stăpânire pe toată înconjurimea și pe el... o simte cum se apropie și-i bate în timpan ca la o poartă... toc... toc... pe urmă se duce și la urechea cealaltă și-și vestește prezența... Țiu... u... u.

Băiatul ascultă marea zvârcolire a tăcerii și pentruca să n'o turbure lasă trupul să-i amorțească fără să-l miște. Însă gândurile îi plutesc în preajmă nestingerite; și fiindcă de câțiva timp, teama de necunoscut îl preocupă, găsește acum prilej să mediteze:

— „Această tăcere grea care este acum stăpâna lumii, formează preludiul somnului și al morții. Tăcerea precede moartea ca un crainic. La început toată lumea se agită: câinii urlă, se trântesc uși pe care intră și ies oameni zăpăciți, fără nici un rost și deodată tăcerea fâlăie undeva... departe, iar oamenii, cari o presimt, încremenesc... numai bolnavul se mai luptă cu viața până când horcăiturile îi sunt astupate de moarte, care-l răcește și-l eternizează ca pe un bloc de gheață.”

Capul îi atârnă greu ca un sac umplut. Cu sforțări mari de energie mâinile îl susțin, ca să nu-și frângă șira spinărei.

Pe aripa unei adieri ce i se strecoară tiptil pe sub nas, simte un miros greu de putreziciune. Vâlcu își uită gândurile și deoarece mirosul îi este plăcut, îl trage prin nări, din ce în ce mai adânc, până amețește. Pleoapele i se lasă grele peste ochii oboșiți de veghea întunericului și cu ultima scântie a rațiunii își aduce aminte de ce se găsea acolo... când o mână nu mai poate suporta greutatea capului și cade neînsuflețită într-o parte.

Somnul îl copleșește și pământul cald îi primește fruntea înfierbântată.

Numaidecât a trecut în altă lume...

* * *

Întunericul începe să se subțieze și din vale se ridică un fum străveziu în dosul căruia se vede tot. El se afla tot pe o înălțime, parcă chiar în aceleași locuri, dar este acum ofițer. Are trese multe pe umărul îngust de adolescent, însă arată tot așa de tânăr ca și ieri.

Pe alături mișună ofițeri și soldați mulți, toți urâți și nerași, îmbrăcați cu haine strălucitoare. Stă cu un picior pe marginea tranșeei și privește înaintea lui. În dreapta se află un tun mare, acoperit cu crengi și pânze mohorâte. Oamenii ceilalți habar n'au de prezența lui, numai Vâlcu îl privește pieziș și-i măsoară din ochi gura enormă.

Dupăce se plictisește uitându-se, binoclează valea unde vede cum cineva îi face semne prietenești cu batista. În tranșeele inamice soldații se plimbă cu capul afară, fără nicio teamă. Unii sânt descoperiți, alții cu căștile mari îndesate pe urechi, pe cari le scot când ajung în dreptul lui și le flutură în chip de salut, apoi le aruncă ca pe niște tinichele inutile.

Cel care face semne cu batista e tânăr și frumos și lui Vâlcu i se pare cunoscut. Scoate și el batista și înainte de a o flutura se uită speriat împrejur, dar nimeni dintre ai lui nu-l iau în seamă.

Incurajat s'a coborât în tranșee de unde s'a întors cu o tablă pe care scrie ceva. Celalalt este acum așa de aproape că ar putea lovi tabla cu mâna, dar ezită să se apropie.

Incep însă amândoi să facă semne din mâini și fără să-și vorbească se înțeleg de minune. Vâlcu se dă jos după parapet și pleacă în partea stângă unde-și are bordeiul.

Aci ridică dela pământ un burghiu mare pe care-l puse la o priză de curent și sfredelul începu să răscolească pământul învărtindu-se amețitor. În urma lui rămânea un șanț cât un om. Ofițerul privește cum burghiul se pierde în pământ, ca o rămă în culcuș și în acest timp își răsucesce o țigară din care trage cu nesaț.

În gura tunelului terminat repede, apăru numai-decât ostașul strein ce-i făcuse semn cu batista, care era acum îmbrăcat civil, spilcuit ca pentru bal. Vâlcu îl recunoscuse bine acum și sărindu-i de gât, îmbrățișă prietenul din copilărie, fiul unui cismar ungar ce ședea alături de ei, dar căruia copiii îi spuneau n e a m ț din cauza părului galben ca paiul. De sub pălărie părul îi atârna, parcă n'ar fi fost tuns de ani și când dădu să-l îmbrățișeze încăodată, mirosul de mort ce-l simțise înainte, îi izbi iar nările. Streinul răsese straniu, cu doi dinți negri și mari și-i explică într'o românească încâlcită că el este strămoșul prietenului din copilărie și stăpânește peste locurile acele de mult, de pe vremea nemților cu coadă iar pletele îi sânt podoaba timpurilor apuse.

* * *

În lumea reală viața își urma cursul. Noaptea trecuse și manevra era pe sfârșite.

Deodată, artileria mascată în crângul de lângă pușcărie începu să bată și-l trezi din visurile fantastice în care petrecuse toată noaptea, închis în groapa comună a morților din războiul ce se desfășurase acolo cu câțiva ani înainte.

Pe jumătate adormit se uită buimăcit în toate părțile, fără să se miște, deosebind doar pereții de scânduri innegrite de vreme. Numai de sus îi venea lumina palidă a dimineții, strecurată prin deschizătura în care căzuse.

Își strânse grăbit arma, ranița și masca și când începu să se echipeze, simți prezența cuiva în spațele lui și numaidecât i se propti ceva de spinare.

Când putu să întoarcă capul, o hârcă sta cu bărbia pe umărul-i stâng și-i rânjea prietenește atinându-i obraji cu părul care-i ieșise de sub cască. Din cauza mișcării ce-o făcu Vâlcu, casca hârcei îi alunecă peste brațul încremenit, rostogolindu-se cu zgomot la pământ, iar părul galben se împrăștie ca firele dintr'o cutie de tutun. Copilul dădu să strige, dar intenția i se opri în gât. Dintr'o săritură se aruncă afară și alergă la vale într'o fugă înfricoșată, cu capul gol și cu mâinile lovind lumina zilei ca pe niște valuri agitate.

Orașul intrase în fagașul vieții de toate zilele pe care i-l destinase carul hodorogit al omului deacum câteva sute de ani.

Vâlcu trecu în goană pe lângă camarazii ce-l priviră uimiți, străbătu orașul cu droaia câinilor după el, și trecu dincolo spre muchia dupe care brazii se sinucid, prăvălindu-se, spre lumea fantastică în care sărutarea bietului erou de ieri, va deslănțui o nestăpânită hohotire în viitoarea hârcă, a și mai bietului erou de mâine.

■ ■ ■

Impresii dela serbările Castelului Peleş

de CINCINAT PAVELESCU

Ca să ne dăm seama de fastul și însemnătatea marilor serbări de la Castelul Peleş, cu prilejul celor 50 de ani de la clădirea lui — serbări organizate de mintea luminoasă și pătrunzătoare a regelui Carol al II-lea, al treilea rege din această Dinastie Hohenzollern așa de strâns legată de rosturile Țării noastre, pe care munca, iubirea și eroismul ei a înălțat-o la splendoarea de azi, trebuie să ne amintim cuvintele rostite de întâiul nostru Rege Carol I la inaugurarea mărețului castel în anul de grație 1883 luna Octombrie: „Am înălțat acest castel, ca un semn statornic, că Dinastia, liber aleasă de națiunea Română, are adânci rădăcini în această Țară și că noi răsplătim iubirea poporului nostru, prin încrederea fără margini pe care o avem în viitorul Patriei noastre. Implinesc o datorie sacră și fac o urare arzătoare, ridicând, cu vin românesc, în această casă care e a noastră, întâiul pahar, în cinstea și pentru fericirea României! Trăiască scumpa noastră Țară!”

Aceste vorbe întraripate și cu tâlc, au stârnit în sufletele tuturor Românilor, un entusiasm adânc și o impresie neuitată.

Dar anii au curs și cuvintele profetice ale marelui Rege „clăditor” s’au împlinit. Castelul acesta, cuib vulturesc înfipt la poalele Bucegilor și lângă vechea frontieră, ca un simbol de piatră și de veșnicie, a fost nu numai leagănul de aur al Dinastiei, dar casa binecuvântată în care s’a făurit destinul României. În saloanele acelea feerice și împodobite cu toate minunile artei cele mai înalte și mai rafinate, s’a desfășurat, zi de zi, toată istoria noastră politică, artistică și literară. Aici au răsunat glasurile cuminți ale marilor sfetnici ai tronului. Aici venea să se inspire „acel rege al poeziei, veșnic tânăr și ferice,” Bardul *Vasile Alexandri*. Din camera de muzică a marei tovarășe de viață, de muncă, de glorie și de suferințe a Regelui Carol I, venerata poetă *Carmen Sylva*, s’au risipit primele acorduri armonioase ca un vânt fraged de pădure tânără, ale lui *George Enescu*, copilul cel mai răsăfat al geniului muzical Românesc.

Tot aici și-a îngânat primele poezii tumultuoase ca și durerea milenară a Ardealului, marele *Octavian Goga*. Peleşul a fost școala patriotismului, a gustului sigur și a artei adevărate. N’a fost om politic, artist, literat, personalitate străină în trecere prin Țara noastră, să nu fi plecat din saloanele Peleşului cu sufletul sporit de emoții, de admirație și de amintiri.

Aici Regina poetă ascultând glasul povestitor al Peleşului, a scris minunatele povești în care a înălțat până la simbol valorile reale ale sufletului românesc într’o sinteză de tradiție, de cântec și de poezie. Tot aici ca niște brazi de munte și flori de zăpadă s’au născut prinții și prințesele noastre.

La Peleş și la Peleşor au trăit anii cei mai frumoși ai tinereței și ai biruitoarei maturități făuritorul

marei României, blândul, loialul și eroicul Rege Ferdinand, care la 14 Septembrie 1915, a închis cu inima sfâșiată de doliu, ochii oboșiți ai eroului de la Plevna și Grivița și adevăratul creator al României, Regele Carol I.

Prin pădurile și potecile munților din Sinaia a crescut și s’a dezvoltat tinerețea falnică și plină de toate darurile, a regelui nostru scump și a fratelui său *Principele Nicolae* — acest cavaler al curajului, acest prim-sburător al aviației noastre eroice.

Nu e colț în parcul castelului să nu evoace, or chipul grațios al unei prințese în goană după o floare sau după un flutur — petală întraripată — sau figura gravă a marelui Suveran care-și plimbă zilnic printre brazii seculari melancolia gândirei sale superioare și îngrijorate.

Regina Maria aici a visat, a gândit și a dat, alături de marele Rege Ferdinand — a cărui colaboratoare inimoasă a fost în toate clipele de fericire și de restriște, formă definitivă destinelor și aspirațiilor noastre, cum și artisticelor concepții ale sufletului său bogat și născător de imagini și de frumuseți.

Toată copilăria familiei noastre regale s’a înviorat în aerul rece al Sinaiei și în mireasma rășinată a brazilor ce străjuiesc castele.

Vă închipuiți dar, ce sentimente pioase și ce neșterse amintiri au hotărât pe Regele nostru — acest vlăstar al Sinaiei — să dea atâta splendoare sărbătorii de aniversare a castelului Peleş.

Dar din caracterul măreț și armonia sobră a acestor serbări, s’a degajat și o preocupare mai înaltă a Suveranului. În fața Țării, reprezentată prin toată elita ei oficială, politică și intelectuală și a întregii sale auguste familii, a eroicului Rege Alexandru al Jugoslaviei, a delegaților iluștri ai Miceii Înțelegeri și a tuturor ambasadurilor străine și ai bravilor conducători ai oșirei, Maestatea Sa a vrut să confrunte *Prezentul* cu *Trecutul* și să arate lumii că dacă cel dintâi rege a clădit și cel d’al doilea a sporit moștenirea și a lărgit granițele Patriei, el consolidează opera marilor predecesori și dăruiește României, prin munca lui rodnică și înțeleaptă, organizația care s’o pue alături de țările cu prestigiu, adevărate instrumente de pace, de ordine și de civilizație.

Dar serbările dela Peleş au mai dovedit ceva, poate fără voia și intenția Regelui. Că precum acest castel e înfipt în inima munților, tot astfel Dinastia care l-a ridicat și l-a dăruit acestui popor ca o pildă eternă a încrederei sale în destinele și viitorul României, această Dinastie și-a înfipt rădăcinile adânci în sufletul acestui popor și *nimic* nu mai poate turbura legătura veșnică dintre moștenitorul strălucitor de tinerețe și de geniu al marilor regi și poporul acesta credincios și cumințe.

VIRGINALA

*Inămețită creangă, ulcior înfrăgezit
Pe care zorile-au suflat bură de soare,
De ce te vânzolește sțea de vultoare,
Să-ți sfarme trupul crud abia rodit?*

*In ochi ce nu știau, doar să se mire,
Îți întrupează taine celuitul trup.
Verile grunții de aur îți surup
Peste spumoasa ta înfrăgezire.*

*Și buzele îți ard de o vâpae
Pe care somnul nu o poate soarbe 'n fulgii lui.
Plesnește pieptu 'n coaja-i de gutui
Să-i frângi în palme azima bălăe.*

*Ar trebui s'adormi înmărmurind,
Florală formă 'n somnul pietrei să învie
Aburitoare, calmă..., mărturie
De eternitatea ce o gust privind.*

*Dar mie sufletul mi-e înoptat
Ca un puhoi învârtejit ce sfarmă stele.
Doar zorile-or sufla cleștar bulboanei mele,
Să te-oglinesc în mine, ram brumat!*

EMIL GIURGIUCA

MOTIV

*Aruncă umbre reci nuanțe rare
Iatacu 'ntors în gând de aurori.
Pirue 'n guși mii de privighetori;
Neliniști cad pe liniști ca o boare.*

*Grunji sidefați strâng stelele comori
Și visul crâncenat în flori, ardoare.
Tălăzue polen fecund pe zare
Aprinșii iriși; calmi navigatori.*

*Un singur jilț. Desperecheat vecin
Alături taciturnul clavecin
Și alăuta vântului serafă.*

*În plasa amintirilor ușoară,
Cu un cârcel în mijloc prins agrafă,
Păianjeni clari de lună se coboară.*

AUREL MARIN

In slujba publicului

de PAUL CONSTANT

Domnul Gheorghită Scorobeț rămăsese definitiv însărcinat cu eliberarea carnetelor de identitate pentru alegerile comunale. Nici vârsta, nici oboseala ochilor și nici boala de nervi nu isbutise să convingă pe primar, că d-l Gheorghită Scorobeț este impropriu unui asemenea serviciu.

Așa stând lucrurile, își luă tocul, tamponul, călimara și perina de cauciuc umflată cu aer și se instală la noul serviciu, în dosul unui birou lung, beteag și murdar de cerneală violetă. Iși rândui, cum putu mai bine, această modestă zestre biurocratică, după care începu să lucreze. Biroul, întunecos și murdar, gemea de năvala publicului.

„Mă rog, cine este la rând?”

Printre numeroasele îndatoriri cu care-l încărcă, noul serviciu, d-l Gheorghită Scorobeț o avea și pe aceea de a fi „cât mai politicos cu publicul”.

Drept răspuns, se porni o mică învălmășeală care tindea, nici mai mult nici mai puțin, decât să dea peste cap biroul lung, beteag și pătat de sulferin violet.

„Ce te'nfigi domnule?”

„Pardon, eu am venit întâi.”

„Caută, domnule, pe Istrate Donose!!!...”

„Poftim fason!!...”

„Mersi de compliment!”

„Scurtează-o!”

După o scurtă răsfoire prin opisul respectiv, d-l Scorobeț găsi înscris numele cetățeanului. Luă un formular de carnet de identitate și purcese la completarea lui:

„Sprâncenile?”

„Sbârlite!”

„Părul?”

„Corb!”

„Mustața?”

„Rade, dar te rog s'o pui stufoasă...”

„Cum s'o pui, domnule, stufoasă, dacă este rasă?!... Cetățeanul, lămuri tichnit:

„Asta este fiindcă am avut o chestie...”

„O chestie?”

„Da, o chestie, pe care am s'o aranjez eu când mi-o veni bine...”

„Semne particulare?”

„Albeață la stângu și creștături în obraz.”

„Poftiți carnetul! Mă rog, al cui este rândul?”

„Panorița Tafticosu...”

„Ce vorbești, madam? Păi ce crezi că sunt fraier?”

„Vai, ce mojici!!!”

„Mai domol, că te cunoaștem noi!”

„Caută, domnule, pe fie-mea!”

„Cum o chiamă, cucoană?”

„Mimi...”

„Mimi? Spune-mi numele de familie, că așa n'o putem găsi.”

„Vai de mine, să poate să n'o găsiți? Mimi, de... Par'că dumeata n'o știți?”

„De unde s'o știu eu, cucoană?”

„Ei, știi că ești nosti'n! O cunoaște șapte mii nistere și te alesăși dumneata din oameni!”

„Cucoană, nu ne țineți de vorbă... Spuneți-mi numele întreg, că aici e public care așteaptă!... Popescu, Dimitrescu, Ionescu...”

„Haide mai repede, cucoană, că n'o să te-așteptăm pe dumneatale!...”

„Mimi Tafticosu... și nu te umfla, că nu m'am speriat eu de Makinsen, darmite de dumneata...”

„Cum este fata dumitale?”

Madam Tafticosu își împreună mâinile pe pântec și privi serafimic spre tavan.

„Ce să-ți spun, domnule, este frumoasă!!!”

„Nu mă interesează pe mine dacă este frumoasă sau urâtă.”

„Nu te-o interesa pe dumneata, că ești om bătrân, dar mă interesează pe mine!... Auzi pretenție!”

Domnul Scorobeț prinse să-și vădească beteșugul cu nervii.

„Cucoană, eu te întreb cum îi este părul!”

„Părul?... Păi bine, domnule, asta este întrebare?... Cam vrei să aibă părul decât blond?!...”

„Blond, sprâncenele?”

„Negre!”

„Semne particulare?”

„Da ce ai dumneata cu ce face fie-mea particular? Vorba este că-și vede de slujbă... Că tot așa vrea s'o ia la rost un pârlit de sub-șef!... Da nici fie-mea proastă... S'a dus la șef și între patru ochi i-a arătat ce poate ea, când vrea... Și a ieșit, ce să-ți spun, cavalier... Și pârlitu de subșef a fost mutat, disciplinar, în biroul de alături!...”

„Cucoană, eu te întreb de semne particulare! Are alunițe, negi, pete pe față?”

„Păi să vezi dumneata... Are și de-alea... Că atunci când eram în poziție cu ea, tat-so era pompagiu la Filaret și noi ședeam tocmai în Cotroceni la dealde soacră-mea. Și, ce să-ți spun... Trece un amărit de oltean cu niște pepeni trufanda, de-i frânsese șalele cobilița... Eu, de colo, rămneam și numai că-i spun magaoaii de soacră-mea: Uite, mamă, că trece olteanul cu pepeni și rămnesc!... Da ea: ei, mai lasă și tu rămnelile că pe timpul muscalilor, când eram eu în poziție cu dealde bărbatu-tău...”

„Ce mă interesează pe mine, madam?”

„Nu te-o interesa pe dumneata, dar mă interesează pe mine, că din rămneala aia a dobândit fata semne particulare.”

„Va să zică, are?”

„Are domnule, cum să n'aibă! Are o figură de pepene verde...”

„Unde?”

„Ce face? Păi ai dumnata fason să știi unde are fie-mea semnul? Păi asta o știu eu, c'am scaldat-o, și-o știe unul mai pricopsit!... Auzi, domnule, nerușinare...”

„Pardon, cucoană, așa este insultă.”

„Dă-mi carnetul și nu te mai umfla!“
 „Altul!“
 „Ho, că n'am terminat...“
 „De cine mai aveți?“
 „Am pe una dela salubritate!“
 „Ia lasă-ne, cucoană... Dumneata ai venit cu toată mahalaua... Păi noi așteptăm de azi dimineață! Ce, noi nu mai avem casă, nu mai avem slujbă...“
 „Stai, domnule, să-i scot și fetii ălia carnet!“
 „Nu se poate, cucoană!“
 D-l Scorobeț, care pe lângă alte îndatoriri de serviciu o avea și pe aceia de a fi politicoș, interveni dulceag pentru un aranjament:
 „Domnilor, dacă vă rog eu... Lăsați să servim pe d-na.
 „Nu admitem, domnule șef! Păi asta știm noi cum se devine...“
 „Domnilor...“
 „Nimic!“
 „Imi dați voce... Să fim politicoși...“
 „Reclamăm...“
 „Ce să reclami, domnule, n'ai în vedere că poate am și eu copii mici, care plâng acasă...“
 „Poate nepoți!...“
 „Nu te'ntinde!“
 „Așa merge treaba?...“
 „Cum o chiamă, doamnă, pe domnișoara dela salubritate?...“
 „Cum o chiamă? Crede-mă că nici nu știi!... Dar ce, par'că dumneata n'o știi!... Fata aia ocheșică dela salubritate!... Aia, cum intri în stânga, lângă biroul șefului!...“
 „Dar eu nici nu știa unde este salubritatea!...“
 „Păi, spune așa, domnule! Primarul să pună oameni care trăesc pe pământ, nu pe lumea ailantă!... Asta este bătae de joc!...“
 Mieros și cu mustățile cănite, își întinse gâtul, „altul“!...
 „Căutați vă rog, pe Doctorul Bălaia!“
 „Bălaia?“
 „Da, Bălaia, cu B. dela Baudelaire!“
 „Părul?“
 „Blond!“
 „Par'că-ar fi mai mult cănepiu!“
 „Vai!“
 „Mustața?“
 „Neagră!“ In chestiunea asta, să vedeți...“
 „Mă rog, nu știi nimic, punem negru...“
 „Da, dar madam Buzduc îmi spunea odată...“
 „Semne particulare?...“
 „Il ador pe Samain!“
 „De cine?!...“
 „De Samain!... Vai, dacă l-ai fi cîștit și d-ta!... Aștept acolo un vers, neperitor!...“
 „Bine, bine, dar pierim noi degeaba!...“
 „Ascultă, te rog:
*Pour apaiser l'enfant qui, ce soir, n'est pas sage,
 Eglé, cédant enfin, dégrafe son corsage...“*
 „Domnule doctor, poftim carnetul...“
 „Imi dai voce... Aștept și altul:
*Tristes, leurs grands yeux doux remplis de crepuscule.
 Mes Désirs sont conchis sur le sable qui brule...“*
 „Altul, domnilor!... Așa n'o mai isprăvim...“
 „Dar pe Lamartin, l-ați citit?“
 „Domnule, n'am timp!... Te implor... Este prea mult...“

„Uite, vedeți, și nevastă-mea îmi spune câte odată: Prea ești cult, Ionică!“
 „Domnilor, altul!“
 „Dar de Richepine, ce părere aveți?“
 „Altul, că înnebunesc!!...“
 „A! după ăsta și eu mă înnebunesc... Aștept niște versuri, pe care îmi pare rău că nu le țin minte!...“
 „Domnilor, cine este la rând, pentru numele lui Dumnezeu!...“
 „In privința asta ar fi bine să-mi ascultați numai două versuri...“
 „Pleacă, domnule!.. Simte-te...“
 „Vai, ce incult!...“
 „Vai, ce papagal!. Aștept focul de serviciu...“
 „Am să te reclam!...“
 „Reclamă-mă, numai pleacă!..
 Este drept că d-l Scorobeț fu imediat mutat la alt serviciu, pentru nervozitate și lipsă de politețe.

PAUL CONSTANT

TĂCERE

Je n'ai pour couvrir ce feuillet qu'une idée, un souvenir très bref, mais il me remplit d'une sensualité triste, aussilarge et abondante que la senteur mise dans un alcarazas par trois gouttes d'essence de la rose des Califes.

Maurice Barrès

Dragul meu, e aproape noapte și lampa se întristează.

Nu ți se pare și ție că trece prin aer o înfiorare misterioasă?

Abajurul de mătase verde proiectează o lumină străvezie.

Mi-ar plăcea să-ți văd degetele armonioase alergând pe clapele unui pian într'o simfonie, diafană și caldă ca și sărutările noastre.

Acolo în umbră, pe masa de nuc sculptată în veacul trecut, din vasul de faianță japoneză se vestejesc și cad rozele. Și larma ușoară ca umbra, a petalelor galbene, îmi aduce aminte în căderea lor că și infinitul iubirilor se trece ca și florile.

Te rog, nu te mișca o clipă, să nu turburi moartea trandafirilor palizi. Și n taina care coboară cu noaptea ce crește, să lăsăm sufletele noastre dornice să-și vorbească, înțelegându-se fără gesturi și fără cuvinte.

SMARANDA ANDRICU

B R A Ș O V

Până la reîntregire, Brașovul era cetatea pito-rească spre care zbura nostalgia noastră atavică. Care bucureștean sau locuitor din valea Prahovei n'a înfruntat de câteva ori pe an oboseala călătoriei și pe finanții maghiari din gara Predeal, așa de severi în cercetarea pașapoartelor, ca să revadă acest oraș de munte, de care se leagă atâtea amintiri istorice, pioase și culturale. Brașovul ne atrăgea atât prin farmecul neîntrecut al așezării sale unice, cât și prin tradiția lui de cultură, de artă și de civilizație. Mulți dintre fruntașii vieții noastre publice și literare de azi și-au făcut studiile secundare la istoricul liceu Șaguna. Aici tatăl poetului Șt. O. Iosif era director al școlii comerciale și primele versuri lirice, calde și armonioase ale poetului, al cărui bust visează sub castanii dela promenadă, s'au înălțat pe sub umbrarele Tâmppei și au sburat spre sufletele noastre.

În alte vremi Brașovul era locul de refugiu al boerilor căzuți în disgrație și al domnițelor pe care voevozii prizonieri de vrăjmași, le trimeteau în cetatea cuminte, ospitalieră și bine întărită de dincolo de munți. Dela marii negustori sași și români, își furnizau odăjdiile mitropoliții; și armele damaschinate, spătarii și domnitorii Țării.

Brâncoveanu și-a clădit o casă și o biserică în Scheiul românesc. Plutea d'asupra acestui oraș atrăgător o atmosferă prietenească, cu toată vechea stăpânire străină.

De altfel trebuie să recunoaștem că raporturile între vechii locuitori erau normale și urbane. Noi, care veneam din vechiul regat, eram impresionați de curățenia, marea rânduială și omenia ce predomină în toate rosturile vechiului oraș. Astfel atrași de faima Brașovului și dragostea de frați, au alergat din locurile sigure și liniștite ale îndeletnicirilor fiecăruia, atâția slujbași de dincolo, ca să răspundă la chemarea Consiliului Dirigent și la glasul sângelui și al datoriei.

Azi viața nouă a Brașovului se dezvoltă sub dubla înrăurire a tradiției sale și luptelor care se dau spre transformarea cetății de odinioară într'un centru românesc de muncă, de cultură și de frumusețe.

Legăturile dintre minoritari și populația românească s'au întărit pe o bază de egalitate și de ocrotire. Scepticismul de odinioară a început să dispară și toți recunosc că Brașovul progresează pe toate tărâmurile. Este poate primul centru românesc din Ardeal, care a putut în scurt timp să-și organizeze o viață proprie, în care elementul cultural să pulseze atât de viguros.

Reviste literare, conservator de muzică, societăți de cultură ca *Astra* și *Liga Culturală*, organizații corale și sportive, vin să spiritualizeze opera pozitivă a unei conduceri înțeleghătoare și pasionate pentru progrese frumusețe.

Dar actualele publicații și instituții din Brașov, marchează numai un modest început pe linia lui de evoluție. Nu va trece însă prea mult și orașul va deveni, nu numai un important centru politic și economic, dar și un puternic focar de artă, cultură și tradiție românească. Căci oricât de mari ar fi talentele unei regiuni, oricât de oțelite energiile animatoare, sunt o serie întreagă de elemente care condiționează

o mișcare culturală și artistică — elemente pe care nici-un alt centru românesc nu le întrunește în măsura acestei cetăți.

Intr'adevăr, am văzut Brașovul deschizându-se ca o floare învoaltă, sub ochii noștri. În câțiva ani, toate realizările care fac faima unui oraș, s'au depășit de câteva ori. Pitoresc, edilitar, economic și cultural, Brașovul ne-a oferit în fiecare primăvară și toamnă, un nou efort și o nouă izbândă.

Sunt încă mulți care își închipuie că este destul ca un ținut să fie binecuvântat de Dumnezeu, pentru ca în scurt timp să devie un puternic punct de atracție pentru negustori, călători și artiști. Însă oficiile de propagandă turistică din străinătate, demonstrează în fiecare an prin miile de prospecte ilustrate, pe care le aruncă peste hotare, că natura nu dă niciodată tot și că este nevoie de o inteligență pătrunzătoare, de energie și pasiune, pentru a se desvălui și valorifica toate frumusețile umbrite, toate tainele și toate armoniile ei.

În această ordine de idei, Brașovul a făcut mai ales în ultimii doi ani, progrese uimitoare. Dintr'un oraș care prin lipsa de lumină electrică, spațiu și bune comunicații, păstra mai cu seamă în *Cetate*, aspectul medieval, s'a făcut azi o promițătoare stațiune climaterică, în care turistul își satisface exigențele, suind pe drumuri admirabile spre „case de adăpost“, iar căutătorii de liniște și sănătate găsesc în splendidul parc englezesc, toată lumina, căldura și parfumul delicat de care au nevoie. Astăzi găsești deopotrivă, turnul vechi al cetății, umbrat, umed, evocator; ulița îngustă în care parcă mai stăruie ecoul sonorizat al unui pas de arbaletier; și orașul nou, luminat puternic, unde pulsează viața modernă și unde amatorii de distracție și de confort le pot găsi într'o largă măsură.

Pasiunea noastră pentru stele, flori și cuvinte de aur, ne pune într'o imposibilitate temperamentală de a pomeni tot vastul program, întocmit în legătură cu ridicarea economică a orașului. Se vorbește de un imens stadion sportiv, un abator ultra-modern, un mare hotel al orașului. Inițiatorii tuturor acestor lucruri, care pe vremurile acestea crunte, par fabuloase, au ajuns de altfel la aceleași concluzii ca și noi: că o ridicare economică, socială și politică a Brașovului, trebuie să conducă fatal și la o înflorire a artelor, a scrisului și a culturii în umbră acestor ziduri. Deaceia s'a hotărât ridicarea unei statui bardului *Andrei Mureșianu* — impresionantă satisfacție dată trecutului eroic — și cheazășie pentru viitor, construirea unei case de odihnă și retragere pentru scriitori.

Când tradițiile sunt mari și pline de învățăminte, când natura a fost atât de darnică cu această inimă mai mică a țării și când râvna pentru înfăptuire face ca nici acum, când mor frunzele, să nu se ntrerupă lucrările de înfrumusețare, nu putem decât să încheiem cu credința că Brașovul — așa cum am mai afirmat — va deveni în curând un mare centru de interese, un adăpost ocrotitor pentru poezii și artiștii Ardealului și o stațiune climaterică și de turism, europeană.

Căci aci vor găsi un răspuns firile cele mai complexe: muntele puternic și viu lângă câmpia palidă și tăcută; visul și legenda lângă realitatea aspră și rece; ieri, în zidurile ingenuchiate; azi, în jazzul, marmora și lumina orbitoare a marilor hoteluri și cafenele.

Prezentul și trecutul în aceeași cupă de răcoare.

„Brașovul Literar“

PLASTICA

Expoziția: M. IORDA (Caricaturi locale, desene umoristice, șarje sociale.)

N'am știut până deunăzi că trăește între noi un virtuos al liniei expresive. Dacă ași fi aflat-o mai curând, poate că paginile acestei reviste s'ar fi îmbogățit cu un moment mai devreme, cu coreografia subtilă a unei penițe neastâmpăra'e.

Astăzi, după ce i-am vizitat expoziția, găsesc în d. M. Iorda, o puternică piesă de șah, demnă să încrucișeze în câmpul cadrilat al culturii și artei locale.

Expoziția a fost deschisă printr'un cuvânt de prezentare asupra *Caricaturii*, rostit cu verva sa neîntrecută și plină de conținut, de către maestrul

Cincinat Pavelescu. Grație acestei fericite întovăriri — o spadă consacrată și un stilet plin de sclipitoare îndrăzneli — ziua de inaugurare a atras în sala Bibliotecii „Astra”, toată societatea intelectuală a Brașovului.

Dar în general, expoziția a fost cercetată de un public foarte numeros, datorită și faptului că prezenta tipuri locale, dar mai ales — lucru rar la o expoziție de desen și caricatură — pentru întreita varietate a lucrărilor expuse. Într'adevăr în afară de *caricaturi locale*, d. M. Iorda a mai expus, *desene umoristice și șarje sociale*.

Dacă în caricatură, d-sa aplică elementul de exagerare cu o abilitate neîntrecută, căutând să spiritualizeze printr'o trăsătură discretă, acolo unde linia fizică ar trebui să devină prea grotescă; dacă în *șarje* devin expresive toate însușirile d-sale de pictor autentic, de intelectual și de observator minuțios al stărilor sociale, socotesc că *desenul umoristic*, reprezintă adevărata creație a d-lui M. Iorda, creație prin care va rămâne alături de toți virtuozii peniței.

D-l Victor Ion Popa și-a făcut o însuflețită datorie, amintindu-ne că „Haplea”, personajul acela de continuă farsă, pe care l-au

urmărit generații întregi de copii și de părinți iubitori în paginile *Dimineții copiilor*, este opera, poate opera capitală a lui Iorda. Alături de *Păcală* al lui Dulfu, va rămâne și acest nemuritor „Haplea”, ca un personaj de basm și de legendă. „Haplea” este poate singura *proprietate* a lui Iorda, căci e rupt din suflul lui. Deaceea îl și îndemnăm pe acest drum, poate cine știe, un *haplea politic* al zilelor noastre și-ar găsi într'o clipă mii de reflexe până în palatele de marmură de pe malurile Senei.

Expoziția de pictură: MATTIS TEUTSCH.

Pictorul Mattis Teutsch, a expus două săptămâni în Sala Redoute, arta d-sale caracteristică: pânze, sculpturi în lemn și metal.

Rătăcind o oră printre marile panouri, am avut dela început impresia că pictura d-sale este mai mult expresia unei concepții, decât a unei sensibilități. Totuși, modul cum d-sa închipuie idealizarea oamenilor săi, ale căror siluete prelungite vor parcă să atingă un firmament invizibil, este merit să atragă pe acei iubitori de artă care sunt vecinic în căutarea unor senzații rare, datorită nu numai emoțiilor pur estetice, dar și concepțiilor temerare.

Și nu știu de ce — privind pânzele d-lui Mattis Teutsch, în care atitudinea de încordare, de forță, de mișcare, imprimă acelor siluete înalte ritmul fără început și sfârșit al unei vieți active — mi-am amintit de dinamica figurată și tot atât de curioasă a frescelor egiptene.

Desigur, pictura d-lui Teutsch nu poate fi așezată decât între școalele moderniste, dacă cumva nu le-a depășit. Căci într'adevăr arta sa, care nu este nici impresionism, nici expresionism, nici cubism, am putea-o integra mai repede încercărilor neo-simboliste din Germania.

Pictorul Mattis Teutsch, urmărește de fapt o sinteză plastică în care spiritul și materia să apară deopotrivă, idealizate. Deaceea d-sa n'ci nu urmează natura, unde această sinteză îi pare artistului imposibilă; deaceea arta sa este lipsită de linia orizontului, care înseamnă de fapt hotarul de foc între cer și pământ, și ignoră legile clasice ale umbrei și luminii.

Notez câteva tablouri în ulei care m'au impresionat prin compoziția lor simbolică: *Banda circulară* (munca fără sfârșit), *Muncă*, *Oameni*, *Chemare*, *Spre libertate* și care merită să fie văzute.

Sculpturile în lemn și metal (aluminu și bronz), se reduc în general la aceleași siluete cu gambe exagerat de înalte, parcă fără volum, închipuind dualități idealizate — spirit și materie — și ale căror linii șerpuite aduc adesea cu sculptura chimerică a marelui nostru *Paciurea*.

Concepțional, cred că plastica lui Mattis Teutsch anticipează pe omul veacului de mâine, realizat fizic prin difuzarea sportului și spiritual, prin noua dogmă sub semnul căreia, pictorul socotește că va trebui să se închine în curând omenirea.

Plastic, se caracterizează printr'o dinamică totală — care uneori dă impresia de mișcare a întregului panou — prin linie și culoare. Viziunea naturii și ierarhia planurilor, lipsesc cu desăvârșire.

Ion Focșeneanu.

Domnul Primar

M. Iorda

M. Iorda

Un confrate

C R O N I C A

Ionel Teodoreanu: Golia

(roman), București, „Cartea Rom.”, 1933. (2 vol.)

În sfârșit, după o tăcere prea lungă, a ieșit de sub teascurile tiparului „Golia”, mult așteptatul roman al d-lui Ionel Teodoreanu.

Romanul acesta se desfășoară pe două planuri, unul de ordin metafizic, care întocmai ca un destin implacabil, fixează soarta eroului și-l atrage prin invizibile mreje de păianjen spre desnodământul prestabilit și altul compus de o serie exterioară de întâmplări, cari se succed și cari nu sunt decât o realizare în timp și spațiu a celui alt atotstăpânitor. De această concepție a destinului este străbătut întreg romanul. Concepție, care a călăuzit antichitatea sub diferite aspecte și care este susținută și astăzi de anumite direcții de gândire moderne, cari caută în domeniul întunecat al subconștientului și'n metafizică deslegarea atâtor probleme de ordin psihic și fizic.

Această preocupare de ordin metafizic, tendința de a stabili un paralelism între virtual și actual, între ideal și realitate, nu apare pentru întâia oară în opera d-lui I. Teodoreanu.

Doar sfârșitul tragic al Olguții din „Medeleni” ne apare prestabilit, datorit unei moșteniri neiertătoare; iar iubirea ei cea mare, pentru care este hotărâtă să jertfească totul, n'are decât o existență ideală, în contradicție cu realitatea. Olguța trebuia să moară, pentru ca să-și păstreze neatinsă credința în iubire.

O altă eroină, Ștefana din „Bal-mascac”, golește întregul pahar al suferințelor, neizbutind să realizeze visul de iubire pe care îl întrezărea.

Iar Delia, oropsita fată din Zlataust, cade și ea victimă unor cauze independente de voința ei.

Dar romanul care se apropie mai mult de „Golia”, prin structura sa, este „Turnul Milenii”. Și aici acțiunea este supusă legilor inexorabile ale fatalității, care singură conduce mersul vremii, și face ca vrerea unei puteri oarbe să se desăvârșească.

„Golia” s'a născut din tainițele cele mai ascunse ale sufletului d-lui I. Teodoreanu.

Fiecare rând, fiecare frază, trădează sbuciumul autorului, care vrea să prindă și să fixeze jocul capricios al stărilor sufletești, pentru care sacrifică verosimilul și convenționalul.

Eroul romanului, Adrian Arabu, își petrece un scurt timp din copilărie, locuind în fața unei case lugubre și misterioase din București. Copilul plâpând, dotat cu o bogată imaginație și cu o profundă sensi-

bilitate, se simte atras spre acea casă necunoscută, care-l înspăimântă și fascinează în acelaș timp.

Și într'o zi, o dorință nelămurită îl îndeamnă să se apropie de vechiul zid și într'o clipă de inconștientă să arunce mingea în curtea casei de peste drum. Din clipa aceea, jumătate din sufletul său rămâne legat de mingea roșie, înghițită de necunoscut. Și această minge a copilăriei ia, în roman, proporțiile unui simbol. Obsesia casei lui „Golia”, care i-a furat mingea, îl urmărește timp îndelungat. Impresii vagi, nelămurite, îl fac pe copil să atribuie puteri oculte acestui nume, pe care el se teme să-l rostească.

Dar într'o zi, îndepărtat de viață de locurile amintirii, se descătușează de vraja misterioasă a trecutului. Din clipa aceea, încetează copilăria lui Adrian Arabu.

Revenit după cincisprezece ani în București, Adrian își regăsește copilăria pierdută, citind filele romanului „Casa de peste drum.”

Autoarea acestui roman, Veronica Hartular, pensionara casei misterioase din copilăria lui Adrian, atinsă de o boală gravă a retinei, simțise o maternitate iluzorie pentru copilul palid, care străjuia în fereastra casei de peste drum. În clipa când își pierdu lumina ochilor, în sufletul scriitoarei se întipări chipul lui Adrian, cu intensitatea unui ideal de viață netrăită.

Prin intermediul acestui roman, inspirat de copilul de odinioară, Adrian ajunge să cunoască pe Veronica Hartular, care-l ia sub blânda ei ocrotire maternă.

În casa ei, își regăsește el, păstrată cu sfințenie mingea din copilărie.

Aici cunoaște pe stăpânul casei, pe Hancu Golia, o rudă a scriitoarei, ghebosul înfricoșător, a cărui apariție trezea fiori de groază în sufletul copilului de altă dată.

Și tot în această casă întrezărește Adrian pe nepoata lui Hancu, pe Nilda Golia, o fată de o frumusețe rară. Nilda era fata boerului Barbu Golia, un om cu porniri pătimeșe și perverse. Alături de Nilda, în serviciul familiei, era Tia, o fiică nelegitimă a lui Barbu Golia cu o țigancă dela curtea boerească.

Asemănarea dintre aceste două fete era tulburătoare.

Adrian, care venise la București cu aspirații literare, dorind să-și tipărească romanul „Fata motanului”, se simte tulburat de apariția Nildei. În sufletul său pregătit de ficțiuni literare, el simte fiorii iubirii adevărate.

Dar și de astă dată d-l Teodoreanu face ca ficțiunea să premeargă realității și s'o încătușeze. Soarta lui Adrian se pecetlușează în paginile romanului său.

În „Fata motanului” eroul este sufletul, care ezită între două fete, una reală, pe care o iubește, iar cealaltă o apariție pe care o întâlnește numai noaptea și lângă care era fericit. Și cu încetul el se îndepărtează de cea reală, preferând fantoma. Dar în

noaptea când descătușat de orice iubire pentru cea reală, el vine cu tot sufletul la cealaltă; aceasta dispare în neființă, pentru că ea era *fata motanului*, care nu-l iubia pe el, ci căuta numai să-i fure dragostea. Iar în clipa când iubirea lui se stinse, el nu mai avea hrană pentru vicleana *fata a motanului*.

În conflictul acesta, Adrian își predestinase soarta.

Atras de Nilda, pe care o zărise o singură dată, Adrian simte în sufletul său fiorii iubirii. Pe nesimțite însă, ea i se strecoară în suflet, alungând chipul celeilalte. Astfel ajunge Adrian să se îndrăgostească de Tia, împodobind-o cu toate comorile sufletului său. Dar ea — o adevărată *fata-motanului* — se mărginește doar să-i fure iubirea lui Adrian.

În Tia mocneau toate ororile tatălui ei, toate viciile boerului Barbu Golia.

Întâiu amanta lui Hancu, care o iubia cu patima bolnavă a infirmității lui, Tia îl părăsește pe acesta, și în decursul unei căsătorii de câteva luni cu Adrian, instinctele ei murdare o fac să decadă mereu din josnicie în josnicie.

Când Adrian descopere adevărata existență a Tiei, un idol se prăbușește în sufletul său.

Bolnav trupește și sufletește, el vine să caute alinare în preajma prietenei sale statornice, în casa Veronicii Hartular.

După un sbucium chinuitor și după ce o revede pe Nilda — care se măritase între timp — Adrian înțelege cu uimire că Nilda, și nu Tia, fusese adevărata lui iubire. Pentru ea înmugurise sufletul său, în primăvara vieții lui increzătoare și o fatalitate neînțeleasă îl aruncase în brațele celeilalte. Iar acum se regăsea prea târziu.

Și destinul lui Adrian se împlinește. Instinctul său de copil nu-l înșelase.

Intr'o seară, când el intra pe poarta casei, infirmul Hancu, care nu putea să-i ierte răpirea Tiei, îl pândi și îndreptă o armă ucigătoare spre inima lui.

„Adrian privise cu mirare mâna ghebosului, întinsă spre el cu țeava revolverului care fumea blând. Apoi, împleticindu-se, cu mâna pe inimă ca pe ceva care cade, făcuse câțiva pași. Se lăsase moale, lângă trunchiul copacului dela fereastra lui. Își reze-mase spinarea. Ochii i se împăianjenuau. Mâna se umpluse de sânge. O privise. O scăpase. Ca o minge roșie, sângele se scurgea pe iarbă.

Zbura din marele copac o pasăre neagră, stingând lumina aștrilor în ochii unui copil care o privea, cu inima oprită, dela fereastra casei de peste drum.

— Așa!...

Atât spusese, cu o ultimă mirare pe pământul vieții lui.

Și totul se întunecase.

Luminile dela ferestre păreau candelile aprinse la icoane.

De lângă poartă, clopoțelul nopților pornise din nou să sune, vestind că porțile casei lui Golia, s'au închis.“

Astfel se împliniră semnele!

În Golia, pentru întâia oară în opera d-lui Teodoreanu, personagiile feminine sunt trecute pe un plan secundar. Conflictul dramatic nu se desfășoară în sufletele lor. Adrian Arabu este personajul central al romanului. Iar ele nu sunt decât în funcție de erou. Personalitatea lor nu prezintă nici un interes. Astfel rămâne Nilda învăluită în mister. Păstrat-a

ea chemarea de dragoste a lui Adrian? Împărtășit-a ea oare durerea lui, când în clipa despărțirii îi fluturase un zâmbet trist?

Mister.

Tot atât de pasiv este realizată și Tia. Noi nu cunoaștem decât efectele pe cari le produce ea asupra lui Adrian. Intreaga ei personalitate este oglindită prin prisma sufletului lui. Actele ei nu prezintă nici o valoare în sine. Și 'n clipa când Adrian se convinge de josnicia ei, ea dispare din roman.

Mersul romanului este oprit pe alocuri de chestiuni de detaliu, cari rămân în afară de sfera acțiunii și n'au alt scop decât să caracterizeze diferitele personaje. Astfel întâlnim în corespondența Nildei descrierea unor persoane, fără nici o importanță pentru acțiunea romanului și cari nu servesc decât pentru a marca reacția pe cari o trezesc în sufletul ei.

Zugrăvirea colonelului Sabrin apare inutilă. Scopul este o șarje adresată unei mentalități reduse de castă, care ar putea lipsi din roman.

Dar acestea sunt numei chestiuni de detaliu. În fond, romanul d-lui I. Teodoreanu se relevă printr'o adâncă pătrundere și intuiție a stărilor sufletești și o neasemănată frumusețe de stil. Opera unei bogate imaginații, romanul ne evocă nesfârșirea apelor adânci, cari sub aspectul unei aparente liniștite, ascund în fundul lor o lume de mister.

El ne reamintește parfumul florilor de măr, murmurul albinelor din preajma teilor înfloriți și tainele de nepătruns ale iubirii.

VALERIA BRANISCE-CĂLIMAN

V. Voiculescu: Destin

Editura „Cartea Rom.“, București, 1933.

Am așteptat cartea de poeme a d-lui V. Voiculescu, cum în Martie, aștepti în câmpul pustiu, prima întoarcere. Și iat-o coborită între noi cu aripa deschisă, pe care poartă mesagiul unei țări aproape uitată, unde basmul, eresul, legenda, superstiția și mitul, se împletesc cum altădată străvechile noastre scoarțe, în fuga albă a mâinilor de jupânițe.

Destin este chilimul poetic al specificului românesc, susținut pe un plan de permanență și umanitate de aburii veșnic suitori ai poeziei.

Și totuși nu este numai atât. În volumul acesta de poeme, sfertul de veac de poezie modernă și-a grețat toate elementele care-au putut coexista estetic, între o sensibilitate și o ideologie românească.

Dela *simbolismul* așezat deja sub cristallul istoriei, până la *ermetismul* abstract, dela *parnasianism* până la *incantație*, dela *muzicalitate* până la *versul abrupt*, *purismul* și sintaxa *malarmeeană* — toată flora importată care-a putut prinde o rădăcină în mediul nostru liric, își găsește în cartea d-lui Voiculescu, o coardă, o notație, un ecou.

Din acest punct de vedere formația poetică a d-lui Voiculescu prezintă inversul fenomenului *Adrian Maniu*, pornit dela modernismul adolescentului din *Insula* și *Seara*, ca să ajungă, târziu, la poezia din *Drumul spre stele*, unde mitul creștin, legenda și eresul, rămân aproape singurele motive de vibrație a sensibilității sale.

Mai mult, d. V. Voiculescu — printr'un paralelism cu poezii modernști, care concepeau îmbogățirea

și mlădierea limbei literare, prin infiltrațiuni de neologisme, urmărește acelaș scop, prin aducerea în lumină a unei serii de muntanisme și provincialisme, a căror valoare estetică i s'a părut ușor de dobândit. Cași modernistii, la început și d-sa a căzut în rătăcire. În *Părgă*, mai mult, în *Poeme cu ingeri*, mai puțin, setea aceasta de îmbogățire cu orice preț a sunat fals, uneori strident. Astăzi însă, în *Destin*, poetul pare că a reușit. Cu mici excepții (*glojdăe, scumpie, sturloibat*), toată comoara aceasta de frumuseți primitive, răsare din fiecare pagină, ca firele de aur, aburite încă de nisipul din care au fost culese.

Dar cu *Destin*, s'a mai lichidat și o problemă, controversată în primii ani de după război cu o inutilă amploare: problema *tradiționalismului perimat*. Cartea d-lui V. Voiculescu, mai puternică decât toate teoriile, demonstrează că un fond sufletesc — mai ales când prezintă bogăția de sevă, ascunzișuri și rezonanțe a sufletului românesc — nu se poate perima niciodată. Ceeace se învechește este expresia, forma. Deaceia poetul a și ales pentru volumul acesta, singura cale care poate duce la poezia mare. Intre tradiționalismul de fond și formă și importul de fond și formă, d-sa s'a situat pe un plan mijlociu, cu un fond curat românesc și o tratare în care materialul viu este turnat într'o expresie modernă, europeană.

După motivele de inspirație, *Destin* conține patru grupuri de poeme: mistic-filosofice, religioase, inspirate de legenda populară și basm, inspirate de viața populară.

În primul grup sensibilitatea d-lui Voiculescu pendulează între poezia energetică a d-lui Aron Cotruș:

Să răsai treaz și ciulit odată cu soarele
Neliniștit, ager și voinic
Și așintit, prădalnic la vânătoare,
La orice foșnet, gândule, să sari în picioare!

(Gândului)

și accentul grav, mistic, greu de gânduri, presimțiri și neliniști, din poemele d-lui Blaga:

Ca o albină 'n câmpul cu firele răskoapte,
Aștepți prisaca morții când brumele s'aștern,
Să intri ca 'ntr'un fagur de liniște și noapte,
Flămând de neagra miere a somnului etern.

(Târziu)

Dar energismul d-lui Voiculescu este spiritualizat, după cum misticismul d-sale filosofic, nu este împins niciodată până la ultima esență. Admirabil îmbinate în aceiași strofă, le găsim în *Vis rău*:

În cumpăna osândeii trag singur greu cât crugul?
Dar am fost stea cu sânge! Voi știți că 'n mări de-arând
Adâncul se măsoară cu plumbul nu cu fulgul
Și 'n strălucirea lumii amestec și eu gând.

În grupul poeziilor de inspirație ortodoxă d. V. Voiculescu se desparte de poezia lapidară și plină de *unitate biblică*, cu rezonanțe profunde, uneori cutremurătoare, a d-lui Nichifor Crainic. Insuficiența temperamentală pentru lirica creștină, manifestată ușor în *Poemele cu ingeri*, se vedește acum mai puternic, căci în unele poeme, am fost surprinși, când de un profund misticism ortodox, când de un panteism spinozian de cea mai autentică expresie (*Horeb lăuntric, Așteptare sub cortul pustiei*).

Ingeri iuși, aprigele albine
Trec și poartă polenul dela floare la floare,

În altele sentimentul religios oscilează nedefinit între adorație și îndoială ca în *Orbul* și chiar în *Isus din copilărie*, unde din *Mântuitorul* copilăriei numai amintirea a mai rămas.

Mângâietorule incununat de spini
Oricâte amărăciuni am înghițit pe cale,
Mi-s încă stulpii sufletului plini
De toată mierea amintirii tale.

În schimb, grupul celor inspirate de legenda populară și de basm, sunt străbătute puternic de fondul primitiv, de frumusețea naivă și uneori, de imaginea simplă și clară a poeziei populare. Pe când la d. Adrian Maniu, motivul popular apare ca o infiltrație, ca o altoire, dacă vreți, de ordin intelectual — la d. Voiculescu se manifestă ca o necesitate temperamentală, ca o izbucnire din adâncuri, venind să ilumineze într'un act narcisic o gamă întreagă de valori afective și concepționale.

Voi cita, pentru exemplificare, pasagi din două poeme cu aceeași inspirație:

La marginea satului — sau la marginea lumii
În haina de urs a humei,
În cântecul liniștilor de stele,
În somnul de subt lepezile grele.
În așteptarea unei învieri ce nu mai vine,
Nici pentru tine
Nici pentru mine.

(Adrian Maniu: Cimitir)

Cutremurul pătrunde în gropile cămoase,
Sar furnicași toți morții de-atingeri și mișcare:
Ce duhuri sfarmă lezezi și-ajung până la oase?
Vin rădăcini flămânde cu sfredele în ghiare.

(V. Voiculescu: Primăvara în cimitir.)

Este hulitul „specific național“, aflat la d. Voiculescu într'o splendidă unitate și într'o continuă evoluție spre realizare, transformând în acelaș timp fondul sufletesc al poetului într'un substrat puternic și plin de sevă, pentru creația autohtonă. Acest specific latent, s'a deșteptat în d-sa ca voinicul din poezie, și l-a condus dela o poezie retorică, peste culmi tot mai înalte, la poemele inspirate de viața populară și la impresionanta baladă simbolică *Centaurul*:

Ascuns în desișul destinului meu
Ascut săgeți, ciocnesc fier și piatră.
Insumi amnar, visul cremene: limbi de curcubeu,
Hergheții de flacări își fănesc nechezul pe vatră.

și care după credința mea, este cea mai amplă și mai reprezentativă baladă românească.

Cine după unire a mai transfigurat viața populară la noi? Cine a mai știut prinde într'o lumină calmă sau într'o vâlvoare de sânge, comorile neatînse, de fapte, de simțiri, de obiceiuri, care au stat acoperite de veacuri sub rugina aspră a unei drame istorice? Aproape nimeni.

Toată zarea amintirii de copil ridicat copăcel
Mi-o umple un om mare cu copoi după el,
Cu pușca în mână și murgul gata.
Era tata.
Când pleca, în scăpăratul zorilor de aur,
Lua cu el noaptea și o ducea pe coclaur:
Alifel nu s'ar fi făcut ziua în tot satul.
Când, seara, se 'ntorcea pe mână cu o secure
Știam că tot el aduce noaptea din pădure

(Prin sita zilelor.)

Privind începuturile simbolice ale unui Crainic, Maniu, Pillat, Cotruș, d. Voiculescu a reușit să închege o poezie mare, o poezie de maturitate, o poezie, care cu *Ionică, Prin sita zilelor, Iarna de altă dată, Somnul la margine de codru, La Schit de munte*, poate înfrunta străinătatea, demonstrând odată pentru totdeauna, că dacă poezia românească atinge astăzi culmi nebănuite, faptul se datorește numai acelei psihologii etnice, care însăfârșit, începe să fie pusă în adevărata ei valoare.

Ion Focșeneanu

N. Crevedia și Calotescu-Neicu :

Antologia epigramei românești

Editura „Cartea Rom.“, București, 1933.

Antologia d-lor N. Crevedia și Calotescu-Neicu, apărută într-o îngrijită ținută editorială la *Cartea Românească* din București, este incontestabil o carte de succes. Scriitorul și ziaristul Crevedia, se bucură de simpatia admirativă a presei și a mai tuturor revistelor literare, de dreapta și de stânga. În plus, e și un fel de *enfant gâté* al unor oameni cu mare înrâurire în opinia publică și literară ca Nichifor Crainic și Dragoș Protopopescu, care-l răsfăță considerându-l un liric nou, vîguros în expresie și nu mai puțin un pampfletar incisiv și epigramist plin de savoare.

Pe d-l Calotescu-Neicu îl cunosc mai puțin; dar cred că nu merită *ni cet excès d'honneur, ni cette indignité*, cu care l-a stigmatizat pana prea tinerească și deci implacabilă, a d-lui Octav Suluțiu dela România Literară.

Oricâte lipsuri ar avea antologia, are și un mare merit. A trezit interesul publicului, al presei și al criticei, pentru un gen literar căzut de mult în desuetudine în Franța și care dă literaturii noastre, cum prea bine a observat chiar filosoful Conte Keyserling, un aer de spiritualitate latină și de humor spontan și sănătos.

Epigramele antologiei sunt precedate de o bună introducere, în care se face un istoric aproape complet al acestui capricios gen literar.

Este de netăgăduit că supremul maestru al tuturor epigramiștilor a fost *Martial*. Dacă s'a putut spune despre *Voltaire* că a fost magazinul de idei al veacului său, *Martial* poate fi considerat ca cel mai imens rezervor de spirit al tuturor secolelor. N'a existat scriitor celebru sau obscur, să nu împrumute dela el o idee sau o formă. *Molière, Goethe, Voltaire, Schiller, Lessing, Shakespeare* și toți scriitorii din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, au cules flori din *Martial* ca din grădina lor. E cert că Romanii liberi, n'au avut nici-un epigramist de seamă. Perfecțiunea acestui gen, pare că aparține, acelei civilizații foarte înaintate și vecine cu decadența și sclavia. În astfel de epoci, fiecare voiește să aibă spirit și succes ușor. Nimeni nu se oprește la o lucrare oboșitoare. Singura calitate a scriitorului este să distreze și să nu fie ridicul. Trebuie să ne amintim că și în Franța, epigrama a culminat înainte de marea revoluție când patru versuri spirituale erau suficiente pentru a te înalța la Academia Franceză. (E cazul *Marchizului de St. Aulaire*, strămoșul fostului ministru al Franței la București și mare filo-român.)

Vorbind de strămoșul nostru *Martial*, nu mă pot opri de a cita trei versuri care ne interesează în special pe noi Românii :

Cornu Sarmatici ter perfida contudit Istri
Sudantem getice, ter nive lavit equum —
Templa Deo, mores populis, dedit otia ferro!

Adică :

De trei ori Istrul și Sarmatul înalță o frunte rebelă
De trei ori Domițian înfrânge îndrăzneala lor și scaldă
În zăpezile Daciei, calul său alb de spume —
El redă templele zeilor, moravurile popoarelor și săbiei pace!

Martial al cărui spirit sarcastic făcea spaima și deliciul contemporanilor săi, a scris totuși nenumărate madrigale. Voiu cita unul foarte delicat (90. cartea XI) :

Intacta quare mittis mihi, Polla, coronas?
A te vexates malo tenere rosas.

Care s'ar putea tălmăci astfel :

Pentruce Polla îmi trimeți coroane de o frăgezime atât de curată?
Imi plac mai bine rozele când s'au vestejit în mâinile tale.

Iată de acelaș și o epigramă tare (93. — Contra lui *Zoil*) :

Mentitur qui te vitiosum, Zoile, dixit.
Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium!

Zoile minți când îți dai titlul de vițios.
Tu nu ești un om vițios, Zoile, ești vițiul însuși!

După *Martial*, poeții francezi au deținut laurii epigramei, schimbându-i sensul de inscripție și transformând-o într'o armă ascuțită de polemică și duel.

Epigrama totuși dealungul veacurilor, a mai păstrat ceva din caracterul primordial al inscripției. Când vezi un monument, te întrebi, cu ce scop e ridicat și de cine? Inscripția monumentului îți răspunde.

Tot astfel o bună epigramă are două părți. Una care ațăță curiozitatea, descriind în culori vii un subiect oarecare, alta care printr'un vers neașteptat dă soluția acestui fel de problemă. *Prima parte, ține locul monumentului, a doua, a inscripției.* Această comparație desvăluie tot mecanismul epigramei. Iată pentruce în epigramele reușite autorul se ferește de a încărca cu expresii violente începutul lor, ci debutează în mod perfid, cu elogii, pentru a le provoca la sfârșit surpriza prin concluzia neașteptată și înțepătoare.

Pentru a complecta cititorilor noștri, informații mai cu seamă în domeniul vast al literaturii germane, noțiunile asupra acestei poezii devenite esențialmente franceză, vom reaminti că *Montesquieu* în faimoasele sale *Lettres persanes* definește epigrama: „o mică săgeată care țintește precis și pricinuește o rană, adeseori adâncă și nevindecabilă cu doctorii!“

Distinșii autori ai antologiei, bine, larg documentați, citează cu drept cuvânt pe *Clément Marot*, celebru poet francez, născut la Cahors la 1495, fost valet de chambre și favorit al *Margaretei d'Angoulême* și *Francisc I*, ca valoros succesori în epigramă al lui *Mellin de St. Gelais*. Acesta își făcuse o așa de temută reputație că marele *Ronsard*, pe atunci tânăr, scria :

Et fais que devant mon Prince,
Désormais plus ne me pince,
La ténaille de Mellin..!

Probabil că verva epigramistului strănsese în cleștele ironiei sale neînduplecate mâna delicată a lui *Ronsard*, chiar în fața regelui (nu vi-se pare că istoria se repetă și că epigramiștii își continuă obiceiul la dejunurile recente dela palatul regal?)

Mellin de St. Gelais a murit pe la 1588 și a lăsat mult urmași și imitatori. E de remarcat că *Boileau* și *Voltaire*, genii eminentemente ironice, au rămas totuși inferiori în epigramă unor scriitori lipsiți de talentul, prestigiul și reputația lor. Ultimii epigramiști francezi au fost *Lebrun* (*Ponce Denis Ecouchard* 1729—1807), *Chénier* (*Marie Joseph*), fratele poetului *André Chénier*, născut la 1764 la Constantinopol și mort la Paris după marea revoluție, *Baour de Lormian*, celebru prin polemici în distihuri avute cu colegul său de lirism și de academie *Lebrun*.

Epigrama franceză moare, odată cu restaurația și e înlocuită de caricaturi și de legendele lor. Iar mai târziu, de impetuositatea presei cotidiene care izbește în cei mari cu talent, fără menajamente și fără reticențe.

Revoluția franceză cu *Drepturile omului* acordând libertatea de a cugeta și de a scrie, fabula, apolo-
 golul și epigrama s'au perimat cu desăvârșire, fiecare
 putând să-și spună părerile fără frică și fără incon-
 jur. Jurnalismul într'adevăr tinde nu numai în
 Franța, dar chiar la noi și pretutindeni, să înlocuiască
 pe lângă satiră și epigramă, mai toate genurile
 literare. Azi vedem cum presa de partid când e con-
 dusă de un fruntaș politic, combătând un regim advers,
 caută să i-se substituie. Presa e azi și oda de odini-
 oară și ditirambul care s'a perimat, nu din lipsa de
 epitete, ci din lipsă de eroi. Ea este deasemeni elegia
 care plânge pe ruinele trecutului și înlocuște cu
 succes elocința, critica și morală. Trebuie să recu-
 noaștem că pe când vechile forme literare tind să
 dispară, înghițite de noua sensibilitate ieșită din cioc-
 nirea războiului cu ideologia desamăgită a unei tineri-
 mi nesatisfăcute, jurnalismul prinde aripi noi și se
 impune printr'o cultură modernă, prin îndrăzneală,
 talent și curaj. Presa a devenit trâmbița de aur a
 reputațiilor care se ridică și epitaful gloriilor cari se
 duc. S'o salutăm dar cu multă simpatie, mai cu seamă
 când e naționalistă, creștină și monarhică.

După această digresie cam largă, să revenim la
 antologie și la criticile ce i-se aduc. Să începem cu
 d-l Șerban Cioculescu, à tout seigneur, tout honneur!
 Distinsul critic al *Adevărului* stăpânește o dialectică
 savantă, fără pedanterie și are, pe deasupra unei
 logici strânse, o foarte justă intuiție estetică. Dar e
 profesor și fără să vrea devine didactic și doctoral
 uneori. Decretele sale au însă norocul să fie adop-
 tate aidoma de masa foiletoniștilor literari. Iată pen-
 truce articolele sale sunt primejdioase. Chiar o eroare
 a sa, voită sau întâmplătoare, se popularizează. Modestia
 sa de om cu înaltă cultură ignorează probabil auto-
 ritatea de care se bucură cuvântul său scris în pro-
 vincie și o butadă a sa, în genul celor pe care le
 arunca Mallarmé uneori, ca de pildă: *un critique est
 une personne qui se mele de ce qui ne le regarde
 pas!* (reflexie de altfel frivolă, dar plină de adâncimi)
 poate să turbure multe spirite neobișnuite cu mâni-
 rea ironiilor prea subtile. Rețin din articolul său critic
 două butade excelente: Cea dintâiu asupra spiri-
 tului epigramatic care șomează, fiind înlocuit de duhul
 admirației reciproce și a doua, ditirambele exagerate
 pe cari le aduce talentului delicat al d-lui Tudor
 Mănescu, modestul judecător de la Vidra.

Cât mă privește, îi sunt recunoscător că aduce
 un elogiu postum și tardiv dar meritat dragului meu
 frate Ionel Pavelescu, răpit — așa de timpuriu —
 vieții, gloriei și poeziei, pe care le adora deopotrivă.
 Cred că autorii antologiei n'au publicat epigramele
 cele mai bune, nici ale lui Ionel, nici ale lui Mircea
 Pavelescu, al cărui spirit e schinteietor și malițios.
 Cred că definiția pe care o dă d-l Șerban Cioculescu
 epigramei, e mai exactă decât a d-lor Crevedia și
 Neicu: *Epigrama e focul în care inteligența muș-
 tește ca șampania*. Cealaltă e de o exagerație bănuită
 de interes.

Mi s'a făcut onoarea să mi-se reproșeze de un
 alt critic apreciat că epigramele mele reușite și chiar
 populare în mare parte, suferă de particularismul lor
 și păcatul ocazionalului. Iar d-l Cioculescu mi-a mai
 găsit vina că dau prea multe explicații chiar epigra-
 melor celor mai bune și astfel le slăbesc din efect.

Clément Marot (din Cahors) în prefața ediției
 pe care o închinase operelor poetului Francois Villon,
 spune: „Il faudroit avoir esté de son temps à Paris

*et avoir congneu les lieux, les choses et les hommes
 dont il parle*“ Clément Marot regretă că poemele
 celor Două Testamente de Villon sunt pline de nume
 absolut necunoscute, chiar pe vremea aceea, și de
 aluziuni, la fapte mărunte care nu pot să mai
 deștepte nici chiar o efemeră amintire. Și el sfătuiește
 pe poeți să nu-și mai aleagă subiectele „*Sur telle
 chose basse et particulière*.“ Părerea lui Marot e
 desigur împărțită de critica cea mai avisată. Cred
 însă că sfatul pe care-l dă poezilor e primejdios atunci
 când vrea să-i hotărească, a evita cu desăvârșire par-
 ticularitățile. Alergând numai după generalități, barzii
 vor fi siliți să nu activeze decât în banalitatea anostă
 a „*locurilor comune*.“

E de remarcat că multe din operele cele mai
 însemnate cărora posteritatea a rămas credincioasă,
 de pildă *Divina Comedia*, e plină în toate amănuntele
 ei și e legată de mici întâmplări astăzi cu totul uitate.
 Or Dante prin evocarea lor mărturisește însă și legă-
 tura lui în viața reală de atunci, și nu există reali-
 tate decât individuală și particulară. Dar, e drept că
 în schimb nimic nu e mai general, decât viața. Ași
 putea adăuga și eu în mod ironic că epigramele mele
 n'au fost devize numai pentru generația noastră care
 a cunoscut mai mult sau mai puțin, pe cei vizați, ci
 și pentru cele cari vor veni după noi și socotesc că
 este o politică postumă să cauți a stabili pentru o
 înțelegere justă, atmosfera și prilejul în care au fost
 născute aceste sburdălnicii împletite din umbre și
 lumini.

E foarte drept că mai toate aluziile din poemele
 lui Villon scapă azi cu totul înțelegerei noastre. Pen-
 tru a le prinde semnificația, ironia și *gentileța*, ar
 trebui în adevăr să fi trăit pe timpul lui. Am dat
 acele ample explicații tocmai ca să scutesc pe citi-
 torii de mai târziu de comentarii greșite și de inter-
 pretări alătura cu adevărul.

Cât despre înfruntarea că epigramele mele sunt,
 în cea mai mare parte ocazionale, eu socotesc că
 acesta este supremul lor merit. Ași vrea să mi-se
 citeze o singură epigramă bună din toată literatura
 universală care să nu fie rodul spontan al unei dis-
 pute, al unui resentiment sau al unei glume.

Goethe susținea că mai toate poemele sale lirice
 sunt improvizate și nu reprezintă decât copierea în
 cuvinte a stărei sale sufletești din clipa aceea.. Eu n'am
 avut pretențiunea să fiu sau să devin cel dintâiu epi-
 gramist al generației mele. Pot mărturisi chiar că în
 fundul sufletului desprețuesc acest gen literar dificil
 și poate inferior. Dar am fost silit de împrejurări să
 răspund când am fost atacat. Deviza mea epigrama-
 tică ar fi:

„*Cet animal est très méchant.*

„*Quand on l'attaque il se défend!*“

N'am făcut, mai întotdeauna, decât să mă apăr, când
 eram jignit.

Coșbuc, care mă iubea și considera *Serenada*
 mea ca cea mai bună poezie lirică a vremii, mă
 dojenea că-mi pierd vremea cu acest gen care se leagă
 de epoca de decadentă a unui popor, iar nu de aceea
 a formației sale al cărui imperativ — zicea el — tre-
 buie să fie exclusiv lirismul.

Mi s'a mai reproșat și caracterul de improvi-
 zație al epigramelor mele. Am trecut în adevăr drept
 un mare improvizator. Eu totuși cred că improvizatia
 nu există. Ea nu e decât rezultanta anilor de
 ucenicie obscură, de muncă îndărătnică și de medi-
 tație solitară, când scriitorul luptând în liniștea odăii

de lucru cu greutatea d'a modela cuvântul pe ritmurile sufletești ale ființei sale, trebuie să-și sângereze mâinile întocmai ca sculptorul ce se trudește să smulgă din blocul sălbatec de marmoră [informă, statuia triumfală de mâine!

A improviza este a te folosi, atunci când trebuie, de comoara strânsă cu răbdare d'alungul anilor, în sipele neștiute ale simțirei tale și a face să țîșnească asemenea cum din adâncurile pământului, unda limpede, filtrată picătura cu picătură.

Iată pentru ce în improvizațiile cele mai spontane, simț munca nebănuită de odinioară care parcă îmi suflă în ureche: „Fii fără grijă, sunt aici și te ajut!”

Tot în ordinea de idei a improvizației să-mi îngăduiți o anecdotă care la Junimea avea prioritate (de altfel Sainte-Beuve le amesteca în toate criticile sale).

Pe când maestrul portretist E. Stoenescu se găsea în America unde fusese primit pe un picior de egalitate cu marele Enescu, un american grăbit și miliardar, îi comandă un portret pe care i-l cerea pentru a doua zi. După o poză de un ceas, maestrul îi aduce la timp, portretul executat cu mare sinceritate, adevăr, colorit și poezie. Americanul își exprimă mirarea și satisfacția, dar când portretistul îi cere 2000 de dolari pentru operă, acesta protestează: „N'ai lucrat d-le decât cinci-șase ceasuri la acest portret.” Stoenescu răspunde: „Pe d-ta te costă portretul 2000 de dolari iar pe mine: un ceas de poză, șase ore de *chevalet* și 25 ani de muncă anterioară!” — Vedeți că în pictură ca și în literatură improvizația nu există!

Simpaticii autori ai antologiei ar trebui să nu se mâhnească prea mult, de statistica aspră și violența de expresie a d-lui Octav Suluțiu. Pe d-sa care poartă numele unei mari familii intelectuale și cu tradiții în cultura Ardealului, îl știam înzestrat cu Originale și curajoase calități critice, ignoram însă că e și un maestru al statisticii, Socoteala matematică pe care o face epigramelor adunate în antologie, adevărate un spirit minuțios și sever. Dar poate că socotelile sale, oricât de exacte, să nu se potrivească gustului celor din târg. Are perfectă dreptate când dă ca pildă o epigramă slabă a meșterului Nigrim, care s'a refugiat în muzică spre a-și uita nesuccesele anilor de literatură. Această epigramă a fost închinată în 1912 chiar volumului meu de poezii. I-am răspuns atunci printr-o epigramă lirică:

Prețul 3 Lei fix —
Poezie nix.

Nigrim

Tot adâncul unei strofe,
Nu oricărui a s'arată...
Orbul nu vede lumina.
Ce-i lumina vinovată?!

Cu pana sa elegantă și subtilă de poet și eseist d-l Al. A. Philippide consacră și d-sa prin Adevărul, acestei antologii, un foarte interesant și documentat foileton literar, plin de observații judicioase și inedite. Păreră sa este că epigrama, prin însuși caracterul ei agresiv, precis și direct, poate singură supraviețui celorlalte poeme cu forme fixe cum erau baladele, rondellele, gazeturile sau pantumurile, dispărute din preocuparea poezilor odată cu ultimul lor virtuos Théodore de Banville. Din aceste forme perimate, singur sonetul se mai menține grație acestui Hérédia al nostru care este maestrul Mihail Codreanu. Eu cer

voie să mai înscriu printre sonetiști și pe regretatul ineu frate Ionel Pavelescu, ale cărui sonete — orice ar spune d-l Eugen Lovinescu, sunt tot așa de lapidare ca și epigramele și epitafurile lui. Țiu să mulțumesc aici poetului și criticului Al. A. Philippide, pentru elogiioasa mea citare în legiunea de onoare a epigramiștilor. Fac deasemeni un salut roman spre mîntea luminată, stăpănită și clasică a d-lui Perpessicius, care propune cu drept cuvânt, o nouă orientare a epigramei spre regele etern al epigramiștilor și spre subiectele sale sociale. Cu alte cuvinte, ca epigrama să devie *martială* evadând din cabotinismul ușor al jocurilor de cuvinte, așa de hulite în chiar prefața antologiei. În concluzie, d-l Perpessicius regretă că lipsesc din galeria spiritului românesc, George Ranetti care și-a închinat viața vorbelor de spirit și care a lăsat catrene schinteietoare în colecția Furniceii și Vasile Bogrea, epigramist mai puțin popular dar înzestrat cu mari resurse spirituale.

Regretul acesta îl avem și noi.

Și acum, ași vrea să fac *une querelle d'allemand*, cum se zice, autorilor. Cum a fost cu puțință să publice într-o carte atât de interesantă și plină de gust, așa zisele epigrame ale lui Alexandru Macedonschi? Mie, care i-am fost prieten și colaborator, mi-a spus în nenumărate rânduri, că o singură epigramă a sa, o consideră bună: aceia adresată Bardului dela Mircești când la prima reprezentație a *Fântânei Blanduziei*, artistului care juca pe Zoil, poetul invidios, îi făcuse masca lui Macedonschi.

Mai mult, acesta își îndoise picioarele și călca cu ele încovoiate întocmai ca Macedonschi, venit la teatru cu tânăra sa soție Ana Slătineanu Ralet, fată de familie mare. Nottara care juca pe Horațiu, imita capul lui Alexandri. A doua zi maestrul Macedonschi a cetit la Fialcovschi această epigramă care s'ar fi cuvenit să înlocuiască în volum pe celalalte atât de puțin reușite:

lui Vasile Alexandri

Orbit de-al gloriei nesațiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil,
Când singur tu, te faci Horațiu.

Sunt apoi câteva epigrame ale marelui Hașdeu care își meritau și ele locul lor de cinste.

* * *

Mai rămâne o chestiune peste care s'a trecut cu ușurință sau cu indulgență de majoritatea criticilor: originalitatea acestor spirite și epigrame românești.

Mai toate epigramele francezilor celor mai celebri și mai talentați, sunt variante din Martial.

Voltaire — în ura lui contra criticului Fréron (Élie Cathérine) care în timp de 23 ani, prin revista sa *L'année littéraire*, ce apareă la fiecare 10 zile și care însumează azi 200 de volume, a dus o luptă fără îndurare contra enciclopediștilor și mai cu seamă contra lui Voltaire — a scris numeroase pamflete, piese de teatru ca *L'écosaise* și numeroase epigrame sângeroase, contra singurului om curajos, ce-și permisese în adulația universală de care era înconjurat magul de la Fernay, să-i spună câteva adevăruri juste dar neplăcute. Au ținut isonul lui Voltaire, înjurând toată viața pe Fréron, Marmontel și faimosul profesor de literatură Laharpe.

Ei bine Voltaire a imitat din Martial pe care îl cerceta deseori, această epigramă:

*L'autre jour au fond d'un vallon,
Un serpent mordit Jean Fréron.
Que pansez-vous qu'il arriva?...*

Ce fut le serpent qui creva!
care s'ar putea traduce așa:

*Pe Jean Fréron de un picior,
Un șarpe l-a mușcat ușor...
Ce socotiți că s'a 'ntâmplat?
Tot șarpele-a crăpat!*

Regretatul Giordano i-a dat o altă formă și a închinat-o:

*Sufletului negru.
Un câine i-a mușcat
mâinile
Și a murit turbat...
câinele!*

Giordano nu și-a dat seama că era mai logic, câinele să-l fi mușcat de suflet iar nu de mâini; cel cu suflet negru putând să aibă mâinile albe."

D-nii Crevedia și Calotescu mai citează cea mai reușită epigramă a vechiului scriitor român *Const. Bălăcescu* (1800—1880):

*Din modestie se vede
Tot zici că nu știi nimic:
Tu o zici fără a o crede,
Eu o cred fără s'o zic.*

Iată și originalul ei în franțuzește:

*Lubin pour se faire encenser
Dit qu'il n'a jamais eu le don de bien écrire:
Mais il le dit, sans le penser.
Moi je le pense, sans le dire!*

Dacă i-a fost îngăduit marelui *Voltaire* să iscălească o epigramă ca *Martial*, de ce un vechiu poet român n'ar fi împrumutat un spirit peste frontieră, cu atât mai mult că pe acea vreme nu se cereau nici pașapoarte?

Incheiu aceste rânduri prea lungi, cu o strângere afectuoasă de mână pentru autori pe care-i rog însă, la ediția a 2-a să-mi ceară epigrame inedite. Le ofer trei pentru viitoarele antologii:

*Antologia voastră, fără voe,
S'aseamănă corăbiei lui Noe:
Că și într'ânsa, zac îngrămădite
Peste bipezii rari, destule vite.*

Unui coleg.

*El scrie prost, însă îl laud;
De ce așa fi cu dânsul crud?
Prefer o noapte să-l aplaud,
Decât o strofă să-i aud!*

Și aceasta, lui *Sofronie Ivanovici*, a cărui epigramă în distihuri, a fost prețuită de d-l Șerban Cioculescu și apoi de toți cronicarii la rând:

*Aici zace-o literată,
Ce-a fost mare, doar ca fată!
Sofronie Ivanovici.*

*Epigrama ți-era bună
De se 'ncumeta să spună,
Că faimoasa literată
N'a fost mare, nici ca fată! C. P.*

Și încă una suplimentară pentru nepotul meu dela Constanța care mă tratează de leu în agonie:

*Leul chiar în agonie
Poartă 'n coadă vijelie
Și 'n țărână îl abate
Pe nepotul temerar,
Care-i trage pe la spate
Lovitura de măgar!*

CINCINAT PAVELESCU

G. Bogdan-Duică: Ioan Barac studii

(Academia Română, Buc. 1933, pag. 168.)

Intr'o vreme în care cercetările de istorie literară se întâlnesc tot mai rar inecate în noianul tuturor studiilor pseudo și panestetice ce amenință cu un adevărat imperialism estetic, apariția lucrării despre Barac a D-lui G. Bogdan-Duică vine să ne amintească — după cărțile despre G. Lazăr și Bărnunțiu ale aceluiași, — că se mai găsesc încă jertfitori entuziaști pe altarul adesea avid și ingrat al istoriei literare. Disciplina aceasta e tot mai părăsită astăzi de tânăra generație mai ales, pentru motivul că necesită o concentrare de calități ce nu se mai întâlnesc într'o lume de oameni grăbiți și grei de atâtea misterioase trăiri și inspirații mistice. O întinsă și amănunțită cultură istorică, o muncă de aprigă stăruință, o pasiune neînfrănată pentru subiectul cel mai ingrat, unanume dar al divinației și mult noroc în descoperiri chiar — iată numai câteva din însușirile ce se cer adevăratului istoric literar. Mai e oare nevoie să spunem cât de mult lipsesc toate acestea tineretului de azi care are totuși față de trecutul nostru literar atâtea îndatoriri?

Lucrarea despre Barac a D-lui G. Bogdan-Duică ne-a deschis câteva din perspectivele trecutului ardelean către care studiiștii noștri ar trebui să se îndrepte cultivând acel *localism* fără de care o reconstituire gigantică a istoriei naționale oricât de genială ar fi mîntea cuiva, e imposibilă.

După o serie de prețioase contribuțiuni biografice asupra lui Ion Barac începând cu discutarea datei nașterii acestuia atât de aproximativ fixată la 1772 în Adamescu de pildă și punând în limpede lumină formația spirituală maghiaro-germană — la Aiud și Cluj a scriitorului nostru, D-l G. Bogdan-Duică — pornind dela lucrarea profesorului *I. Colan* pe care o corectează și completează — întreprinde o seamă de studii privind mai toate scrierile lui Barac ale cărui izvoare și modele literare le descopere și precizează în cele mai multe cazuri. Concluziile la cari ajunge cercetătorul, constată că Barac „nu se înalță peste rostul de traducător mediocre al operelor ce întâmplător îi cad în mână” (pg. 164) și este numai „un importator de motive literare” și deci instrumentul prin care Ardealul ia cunoștință de câțiva din scriitorii apusului. Cum Barac devine astfel una din conștiințele reprezentative ale Ardealului cult, studiul D-lui G. Bogdan-Duică are mai întâiu o prețioasă valoare documentară privind istoria de până la 1850 a Ardealului.

Dar dacă multe lumini străpung astfel întunericul trecutului ardelean în genere, numai puține sunt contribuțiile ce privesc viața Brașovului în special „în care se opriau și cărțile apusului, nu numai lipscănia adusă de caravanele negustorești,” cum scrie autorul. Întâlnim astfel în această lucrare multe pagini despre trecutul Brașovului contemporan lui Barac, din preajma și de după revoluția lui Tudor, cari înviează interesante momente de acum un secol și mai bine ale vechiului centru de cultură românească. Reluarea — după aproape trei veacuri dela *Coresi* — a colaborării Românilor cu Sașii prin acel atât de înțelegător *Johann Gött*, reprezentațiile teatrelor în Brașovul de altădată, mediul cultural al acelei vremi — iată numai câteva din evocările prea sobru reliefate e drept, — ce trebuiesc reținute.

E necesar să mai observăm apoi că dacă istoricii literari sunt în genere înclinați să suprapună iască obiectul cercetării lor justificându-și astfel strădaniile, D-l G. Bogdan-Duică nu pierde nici-o clipă din vedere justele proporții ale subiectului dând astfel lui Barac numai ceea ce pe drept i se cuvine. Un simțământ de precisă valorificare a faptelor literare pătrunde această lucrare învăluită de aceea într'un stil sobru până la economia notației chiar, limpede și strict propriu. Nu-i lipsește totuși frazei autorului o permanentă undă de firesc ce dă ideilor din această lucrare o vieță liniștită, sigură și am adăuga, sănătos românească.

Pildă a ceea ce înseamnă un adevărat localism științific, lucrarea D-lui G. Bogdan-Duică va trebui să devină un îndreptar pentru studioșii trecutului ardelean.

AL. DIMA

Adolf Meschendörfer: Orașul dela Răsărit (Die Stadt im Osten)

Revista aceasta, pășind cu prezentul număr în anul al 2-lea al existenței sale — izvorită din strădaniile și sacrificiile ce realizaseră anterior 12 numere ale revistei „Ritmuri”, și-a intercalat, în seria măsurilor de îmbunătățire și consolidare, și recenzarea celor mai bune lucrări, apărute în limbi streine, între cari cele germane vor ocupa un loc de frunte.

Ne bucurăm, că întâmplarea a făcut, ca prima lucrare a acestei categorii, să fie tocmai romanul de mare valoare artistică și social-culturală: „Orașul de Răsărit”, al unui brașovean, excelentul scriitor sas Adolf Meschendörfer, actualul rector al liceului „Honterus.” Suntem de altfel în linia noastră tradițională, căci în revistele ce le-am susținut, am căutat mereu contactul cu literaturile și scriitorii minoritari, publicând o serie întreagă de traduceri din scrierile publicațiilor noastre sași și maghiari.

„Orașul dela Răsărit” este însuși Brașovul nostru al tuturor, pe care firește, autorul îl prezintă în înfățișarea lui germană, sub foarte variate aspecte sociale, culturale și morale, dar într'o atmosferă de cald și curat naționalism german, fapt care desigur a contribuit mult la strălucita primire și la premiarea romanului în Germania. Acțiunea — relativ gîngășă și anemică pentru acest gen — iată-o în câteva cuvinte: un grup de copii de școală se joacă, se ceartă, hoinăresc și glumesc; ajunși elevi în liceu se încheagă prietenii, se nasc antipatii, se formează clii și echipe, cari prevestesc anii de acțiune și de rivalitate de mai târziu. Viața elevilor din liceul superior, așa numiți „studenți,” cu organizația lor după modelul asociațiilor studențești din Germania, în frunte cu „prelectul,” fucs-maiorul, cantorul etc., este admirabil descrisă și trezește cunoscătorului cele mai frumoase amintiri. Fermecătoare este descrierea timpului când liceenii din clasa a VI-a învață dansul împreună cu fetișcanele de 14—15 ani, descrierea întâlnirilor la așa numitele „Kränzchen,” agape la domiciliul părinților fetei și a celorlalte întâlniri pe stradă cu nevino-vatele lor iubiri sentimentale și dulcegării discrete. Din grupul acestor tineri se reliefează două personaje mai marcante: pe deoparte povestitorul Fritz, care

reprezintă linia cea dreaptă și idealistă, calea de cinste și de sentiment, pe cât se pare autorul însuși, un liric epic de rassă, expunându-și în acest roman — realitate și fantezie — autobiografia, aruncând un puternic reflector asupra trecutului acestui oraș pitoresc și cu bogate tradiții, și pe de altă parte pripășitul, frumos la înfățișare, Harald Hofer, inteligent și el, dar extrem de ambițios, materialist, și arivist. Față de modestul și sentimentalul Fritz, Harald reușește în aspirațiile lui, știind să exploateze situațiile, grație arivismului, a simțului său practic, a lipsei de scrupule morale și în fine grație talentului său oratoric și a exteriorului său prin care cucerește ușor și inimile feminine. Frumoasa Hildegard, pe care Fritz o iubește în tăcere, e cucerită de Harald, care însă o părăsește după logodnă, pentru bogata Ursula.

Acum Fritz jură răzbunare în gându-i. La alegerea protopopului orașului, Harald Hofer e trântit cu un vot și moare, bănuindu-se o sinucidere. Hilda tânjește și ajunge în casa de alienați, iar Fritz se împacă cu Harald asupra mormântului acestuia. Il iartă. Într'adevăr o acțiune simplă, cu scene dramatice, dacă vrei, dar care aparțin mai mult unui cadru de nuvelă. Totuși suntem nevoiți a constata, că romanul are o excepțională putere de atracție. Il citești cu atenția încordată dela început până la sfârșit. Personagiile sunt minunat analizate și descrise, așa de pildă și a pictorului Möckel, un bun amic, cu afinități de idei, al lui Fritz.

E un echilibru între fond și formă, o perfectă înlănțuire a scenelor, o precisă dosare a efectelor, o putere de evocare, de sugestie și de captare în acest roman, cum rar se mai întâlnește. Scenele și evenimentele sunt zugrăvite cu atâta plasticitate, cu atâta spirit de pătrundere și de analizare, cu atâta căldură, nerv și poezie, încât arta aceasta te surprinde și te captează, însoțindu-te pagină cu pagină și servindu-ți din belșug adevăratul parfum al operei de artă: armonia.

Nu lipsește nici spiritul sănătos de ironie și sarcasm, biciuirea fină și adeseori fără cruțare a moravurilor și caracterelor. Să mai vorbim de valoarea socială și politică chiar, a romanului? Să relevăm ecoul moral al lui, concentrat în imperativul autorului, — aluzie la Harald „Er soll ein Charakter sein!?” Să mai amintim sentința, care se potrivește și azi la orice certuri între conaționali: „Ce au dobândit cei verzi?” (E vorba de antagonismul dintre sașii „verzi” și „negri.”) „Ei ne-au făcut mai trei și simțitori în toate chestiunile naționale. Le mulțumim. Dar ei au nimicit totdeodată unitatea noastră, cea mai puternică armă a noastră în decursul veacurilor.” Să menționăm citatul latin: „in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas”?

Ne abținem dela amănunte și chiar dela traducerea unor pasagii, atât de frumoase ca stil, ca formă și ca putere de sugestie, ca nu cumva, din lipsă poate de inspirație momentană, să nu fim la înălțimea originalului, care excelează și printr'o bogăție de expresii de vocabular și de nuanțări, cum se găsește numai la scriitorii mari și consumați. Stilul și naturalismul expresiunii, artistic, foarte artistic, uneori mai dur, mai drastic, pare cumva influențat de Remarque.

Dacă totuși am avea ceva de obiectat, sunt cuvintele prea nedelicate, pe cari autorul — pe drept revoltat — le adresează biete Hildegard, ce apucase pe calea demenței. Acest pasaj, precum și pasajul gazetăresc dela sfârșitul romanului, unde atacă în trea-

cât politicianismul și administrația românească, formează mici pete pe frumosul obraz al romanului: „Schönheitsfehler.“

Cum suntem informați, romanul va apare și în

traducere românească, datorită scriitorului Camil Balthazar.

IOAN AL. BRAN-LEMENY

I N S E M N A R I

N. Milcu și Nichita Al. Macedonschi

Toamna e anotimpul trist al mutatului și al despărțirilor. Frunzele ruginite ale pomilor cad la pământ, una câte una, și se risipesc în vârtejul neîndurător al vântului de seară. Rozele au murit de mult și crisantema albă sau vânăta își despletește părul pe mormintele proaspete ca o văduvă nemângâiată. Frunze'n vânt așa sunt și poeții:

Au vent mauvais
Et je m'en vais
Qui m'emporte...
De ça, de là,
Pareil a là
Feuille morte!

(P. Verlaine)

Ei se desprind ca frunzele de toamnă și mor unul câte unul, de inimă rea, de mizerie și de ofiță. În lupta aprigă pentru viață, cine are timp să-i mai regrete și cine are lacrimi să-i mai plângă? Existența lor a fost anacronică. Ca să reușești azi, ți se cere sănătate, obrăznicie și arrivism.

Și Milcu și Nichita Macedonschi au fost modești, tăcuți și delicați. Într-o societate în care numai șiretenia și insolența sunt triumfătoare, cei nearmați trebuie să dispară.

Pe Nichita îl cunoșteam de copil. Semăna foarte mult cu ilustrul său tată la chip. N'avea însă cerbicia combativă și resursele multiple ale maestrului. Crescuse fără griji, sistemul de educație al tatălui său fiind libertatea absolută pentru copil a-și alege cariera. Pentru acelaș motiv nu i-a silit să învețe prea mult și să ia diploma.

Nichita rămăsese un visător, un utopist și un romantic. Avea un singur cult care-i aprindea o flacără 'n ochi și un trandafir în obraji palizi: admirația pentru tatăl său.

Guvernele au fost toate ingrâte cu Macedonschi și cu familia lui. Nu s'a gândit nici unul din politicieni care risipesc milioane cu distracția și excursiile partizanilor, să acorde o recompensă națională, d-nei Ana Macedonschi ca s'o scape pe ea de mizerie și pe copiii ei de mortalitate.

Nichita s'a refugiat de scârba dureroasă a vieții lângă cel pe care îl adora, azi e mai fericit acolo. Admiratorii tatălui vor aduce și fiului buchete de crisanteme în semn de remușcare.

Pe Milcu l'am admirat mult, dar l'am cunoscut puțin, la poeta Farago din Craiova. Discreția cu care s'a stins, îl ridică și mai sus în prețuirea noastră. Toți suntem vinovați de moartea prematură a unui poet, dar mai cu seamă nepăsarea oficială și neînțelegera coalizată a celor cu pungile de aur și inimile de bronz.

Dispariția voastră este o palmă pe care o aplicați pe obraji buhăiți ai egoismului.

Ca niște stele căzătoare ați fulgerat o clipă în întunec și neantul v'a înghițit ca un mormânt. Noi însă care am urmărit traectoria scurtă a vieților voastre promițătoare, azi când închidem ochii ca să prindem mai lămurit imagina din ce în ce mai ștearsă a figurilor voastre transfigurate de sărutarea mântuitoare a morții, ni se pare că auzim cum ne cântă în suflete o strofă tânără din poezia voastră plină de beția netrăită a primăverii.

Și cum talentul vostru, alcătuit din vibrații sonore și inedite aștepta încununarea meritată a viitorului, noi camarazii voștri mai bătrâni ne plecăm genuchii la cimitir și în mâini cu flori culese din boschetele inspirației voastre, îngânăm o rugăciune timidă ca să ne ertați voi greșelile noastre, și poate lacrima căințelor târzii, o să bucure o clipă umbrele voastre așezate în lumina veșnică.

Cincinat

Poezia cehă (Vrchlicky)

Emil Frida, așa era numele de familie al poetului, s'a născut în 1878 la Louny (Boemia) dintr'un tată negustor. A studiat întâi la Praga și apoi la seminarul din Klatovy. A fost câtva timp învățător. Trecu în Italia ca preceptor și apoi se întoarse în Praga, fiind numit secretar al Școlii Politehnice, iar mai târziu profesor de literatură comparată la universitatea cehă din Praga, care-i conferise înainte titlul de doctor honoris causa. Austria ea însăși s'a pătruns de geniul poetului și l-a ales membru perpetu le Inalta Cameră din Viena.

A murit la 9 Septembrie 1912 la Domazlice și a fost îngropat pe colina sacră Vysehrad din Praga, un fel de pantheon al marilor personalități. Acest scriitor e desigur una din cele mai impresionante figuri ale poeziei moderne cehe. Ca și Lope de Vega a fost de-o prodigioasă fecunditate și a lăsat o operă vastă, compusă din mai mult de 100 de volume de poezie, piese de teatru, critici literare. Opera sa de traducător întrece în importanță chiar operele lui originale. Virtuos al formei, a introdus în Bohemia cultul latinității și frumusețea verbală a formei.

Panteist și păgân, a îndrăznit să cânte corpul femeii — splendoarea nudului și vârtejul patimilor. I s'a imputat cosmopolitismul său prea avântat și lipsa notei patriotice. Dar nimeni n'a fost mai legat de pământul patriei ca acest mare poet, care a înălțat poezia la nivelul european.

Ca poet epic Vrchlicky a publicat o lungă serie de rapsodii, legende, balade și romanțe, îmbrățișând

toate etapele istoriei și cugetării omenești, pentru a desprinde filozofia și evoluția omenirii. Această parte a operei sale poate fi asemuită cu frumoasele legende din secolul lui Victor Hugo.

Poezia lirică i-a fost inspirată de iubire, când arzătoare și sensuală, când visătoare și melancolică. A tradus volumul întreg al lui *Baudelaire* (*Choix de fleurs du Mal*) în colaborație cu J. Goll, E. Rostand (*Cyrano de Bergerac*), dovedind cât de mult a iubit și a înțeles poezia franceză.

Din italienește a tradus *Divina Comedie* a lui Dante, iar din *Petrarca*, *Cântece*; *Erusalimul liberat* de Tasso și *Roland furios* de Ariosto. A mai tradus pe *Carducci* și *Leopardi* de *Canizzaro*. Apoi din limba spaniolă și portugheză *Romanțele* lui Cid și *Luisiadele* lui Camoens. Din englezește o antologie întreagă: *Shelley*, *Edgard Poe*, *Tennyson*, *Whitman* și *Byron*.

Din nemțește *Faust* de Goethe și din limba polonă *Străbunii* de *Mickiewicz*. Printre studiile critice subtile și adânci, cităm: *Profiluri de poeți francezi*, studii și portrete, două volume; G. Leopardi, *Causerii literare*.

E cu neputință să cităm măcar titlurile tuturor volumelor sale de poezii; ne mărginim a nu aminti decât pe cele mai principale: *Poezii lirice*, *Adâncimi*, *Visuri de noroc*, *Elegii și cântece*, *Pelerinaje spre Eldorado*, *Capricii și impresii*, *Cenușa aurită*, *Grădina magică*, *Fereastra spre furtună*, *Isvoare ascunse*.

Poezii meditative: *Vittoria Colona*, *Simfonia*, *Sphinx*.

Poezii epice: *Plăci votive*.

Teatru: *Julian Apostatul* și *O noapte în castelul Karlstein*.

A K M E

Pe genunchi ține Septimiu pe Akmea voluptoasă,
Simte sânul cum se 'nalță și coboară în ritm grăbit;
Miază-zi; tăcere 'n casă.
Greueru 'n grădină cântă pe un pom ce-a vestejit.
Iar Akmea, turburată, îl întreabă: Ce-i amorul?
Colo masca unui faun cu-al ei zâmbet împietrit,
De pe soclu îi pândește enigmatic ca și dorul.

Liniștit Septimiu desprinde după corpul cald Simara.
Două turturele 'n cuiburi — sânul alb a fremătat:
Ea e roșie ca para
Turturelele și ele ciocul și-au împurpurat:
Și Akmea, turburată, îl întreabă: Ce-i amorul?
Dar pe soclul lui de piatră, faunul a fremurat
Și o lacrimă-i trădează agitatea și fiorul.

Liniște. Din clipă 'n clipă, sboară svon de sărutări,
Un vârtej de roze pale se 'mprăștie 'n vântul serei;
Dintre stânci s'aude-un fluer, lacrimi de argint în zări.
In profirul din fântână apa plânge moartea verii.
Dar Akme nu mai întreabă, taina vechiului amor,
Pe când faunul din soclu-i, peste măștile durerii
A săpat un răs de piatră lung și batjocoritor.

S. Andricu.

BRAȘOV

ASTRA. Despre minunatele serbări ale *Astrei*, desfășurate cu ocazia congresului din Septembrie, nu vom aminti. Ziarele, fără dozebire, revistele de cultură și „Gândul românesc” dela Cluj, au făcut-o înaintea noastră, cu amplexarea convenită și la timp.

Ceeace voim să subliniem, astăzi, este această piatră de răscruce, care a fost congresul general din

anul acesta. S'au făcut atunci propuneri de fuziune, de paralelism cultural, de intrarea într'un senat. În răspunsul pe care-l va da, dacă va da unul, *Astra* nu trebuie să uite două lucruri: că este o instituție a poporului — a țărânimii în primul rând — și că este o instituție românească și tradițională, fondată și condusă mult timp de marii prelați creștini ai Ardealului.

Și mai este ceva. *Astra* a cam uitat literatura românească din Ardeal. Recunoaștem primatul ei cultural, dar nu este mai puțin adevărat că acum, când libidinozitatea este o primă condiție de editare, *Astra* trebuie să intervină cu tot sprijinul ei moral și material, spre a împiedeca o întreagă generație de scriitori ardeleni, să meargă spre prostituție. Acți în Brașov, am surprins câțiva membri din comitetul asociației gândind la fel cu noi. Așteptăm faptele care nu pot întârzia.

* * *

D-l C. Bobescu, directorul Conservatorului de muzică din Brașov și autorul operei *Zobail*, cântată cu deosebit succes pe scena Operei din Cluj, lucrează în prezent la o nouă operă: *Trandafirii roșii*, după basmul dramatizat al lui Zaharia Bârsan. D-sa a terminat două acte. La începutul anului viitor, lucrarea va fi prezentată *Operei Române* din București.

* * *

Expoziție colectivă de pictură

Mai mulți pictori, asociați probabil din cauza excesivității talentului, au organizat luna trecută a expoziție în Brașov. Domnii se numesc: M. Teișeanu, L. Biju, P. Ioanid, G. Manea, I. Teian, G. Lazăr, I. Catelii, I. Doboșariu, A. Cantini, C. Ardelean și I. Bednaric.

În general, lucruri banale sau extrem de slabe. Publicul a rămas cam rece, căci există în Brașov un simț artistic tradițional, care nu poate fi înșelat oricând și de oricine.

Deaceea recomandăm expozițiilor plastici, de aci, din București sau de aiurea, să ne prezinte pe viitor o artă mai autentică. Dacă este vorba de altceva, Brașovul posedă zugrăvi eminenți.

Conferințele „Ligei Culturale”

Insemnasem într'un număr mai vechi al **Brașovului Literar**, noul avânt al **Ligei Culturale** din Brașov. Arătam atunci că toate conferințele ținute anul trecut și datorite celor mai ilustre nume ale științei și culturii românești, sunt de fapt rodul neobositei activități a d-lui prof. Atanasie Bălăcescu, președintele Ligei, și al celor câțiva colaboratori mai apropiați.

Anul acesta, conferințele s'au inaugurat sub aceleași bune auspicii.

Din ciclul cu subiectul: „**Bogății, creațiuni și perspective românești**”, s'au ținut până în prezent două conferințe de către domnii profesori **Nicolae Iorga** și **V. Vălcovici**.

Primul a vorbit duminică 5 Noembrie despre „**Soarta artei populare**” și pentru prima oară la o conferință, marea sală a teatului „*Astra*” s'a dovedit neîncăpătoare.

Cu verva sa neîntrecută, cu o erudiție uimitoare pentru aceste vremi de superficialitate, vecinic animat de o iubire fără poză pentru tot ce e românesc și cu acel dar al vorbirii care a făcut din d-sa un mare orator al epocii, a fost urmărit cu interes și uneori cu entuziasm.

D-sa a vorbit despre arta noastră populară, clasificând-o ca pe una din cele mai vechi, mai originale și mai prețioase. După ce a arătat deosebirea ce trebuie făcută între arta și portul popular, e expus principiile celor două feluri de artă populară: cea schematică sau simbolică și cea reproductivă. Artă noastră populară, datorită vechilor traci, este artă simbolică, artă care astăzi se găsește răspândită pe anumite zone și după anumite reguli până în **Suedia** (în Norvegia, nu) și **Mandiciuria**. D-sa a povestit că la o expoziție de covoare în Stockholm, covoarele românești expuse nu se puteau deosebi de cele sue-

deze; iar suedeji își exprimau neliniștea relativă la o concurență, căci covoarele noastre erau mult mai trainice și mai perfect executate. În concluzie, își arată teama, că aceste bogății de care nu ne dăm seama, se îrosesc neluate în seamă de nimeni, iar saatele se depărtează tot mai mult de arta tradițională, părăsind-o în schimbul unor importanțiuni fără valoare artistică.

D-sa termină îndemnând la strângerea rândurilor și la constituirea de asociații feminine, nu pentru a face politică steapă, ci pentru încurajarea artei populare și salvarea ei dela dispariție.

A doua conferință din ciclu, a fost ținută de d-l V. Vâlcovici în aula Liceului Șaguna, duminică 12 Noembrie.

D-sa a vorbit despre „Realizări tehnice românești”. Arătând că acum o sută de ani țările românești erau într-o absolută primitivitate față de progresele din Occident, își exprimă mirarea pentru lipsa de încredere în noi, când într'un secol am ajuns la un nivel aproape egal cu al țărilor de civilizație străveche.

După ce face istoricul începuturilor eroice ale ingineriei românești, pomenind cu evlavie de Gheorghe Asachi, Gheorghe Lazăr, Petrache Poenaru, Ion Ghica și alții, arată marile realizări în domeniul tehnicii dela 1880 până în prezent, perioadă când inginerii și oamenii de știință au lucrat sprijiniți numai pe știința, priceperea și inițiativa lor.

Arată aportul inginerilor: Elie Radu, Anghel Saligny, Gogu Constantinescu, Traian Vuia și ca un suprem omagiu, pe acela al ardeleanului Aurel Vlaicu, pe care îl recunoaște ca cel mai mare inventator român.

Conferința d-lui Vâlcovici a fost viu aplaudată. D-sa ne-a prezentat deopotrivă pe vorbitorul întriripat și cald, pe omul de știință și pe românul conștient de marile îndatoriri care stau aștăzi în fața noastră, a tuturor.

Liga Culturală a început-o frumos. Cu un ciclu de conferințe atât de actual și cu conferințieri care înțeleg că o conferință trebuie să fie și o deviză, se merge repede spre ceea ce spuneam anul trecut că este necesar: un fior de încredere și de mândrie care să ne străbată, să ne redreseze, să ne pălmuiască la nevoie, și să ne strige în fiecare duminică în ureche, că nu este rușine să fii român!

Gruparea „Thesis” este cenaclul intelectualilor și scriitorilor sibieni. Al. Dima, Paul Constant, Em. Cioran, Ecaterina Săndulescu, Pimen Constantinescu, Const. Neamțu și alți intelectuali, se întrunesc în fiecare săptămână la Dr. Popescu-Sibiu, unde se discută literatură, artă și filosofie, se pun la cale conferințe publice, șezători literare și expoziții artistice. Astfel în cursul lunii Noembrie, gruparea va comemora pe poetul Șt. O. Iosif și pe primul critic impresionist român, Ilarie Chendi. Vor vorbi atunci mai mulți membri ai cenaclului, iar cuvântările rostite vor alcătui împreună o monografie comemorativă închinată celor doi scriitori ardeleni.

Gruparea „Thesis” este, mi-se pare, primul cenaclu literar românesc în Ardeal. Să fie pildă tuturor!

D-na Ecaterina Săndulescu lucrează împreună cu Margareta Miller-Verghi la o antologie a scrisului feminin.

Deschiderea cursului de Limba italiană

Sâmbătă, 21 Oct., ora 5 d. a., s'a reînceput, în localul liceului de băieți Gh. Lazăr, cursul public de limba și cultura italiană, ținut de d. prof. Pimen Constantinescu. Pentru noțiunile de cultură italiană, vor vorbi din când în când profesori din localitate sau din unele centre universitare. Deasemenea s'au putut alcătui la două librării din municipiu câte un raft italian, permanent în vitrine, precum și vânzarea de reviste și ziare.

Subiectul lecției de deschidere a fost: „Cele patru Rome sau Italii.” Tema a fost în amploarea ei prezentată sintetic: dela Roma antichității sau Roma împărătească a lui Cezar Oc-

tavian August, sau Caput Mundi, s'a trecut la nașterea limbilor neolatine sau romanice și la importanța lor, mai cu seamă în prezent, precum și la formarea limbii literare italiene, grație celor trei glorii dela sfârșitul Evului Mediu: Dante Aligheri, Francesco Petrarca și Giovanni Boccaccio. A doua Romă, aceea a Papiilor și a creștinătății catolice, a trimis în splendida epocă a Renașterii, din nou lumii întregi, lumina geniului italian. A treia Romă, Roma Casei de Savoia, a fost preocupată, ca și România, de libertate, de unire și de întregire și a contribuit, ca și România, la făurirea frontului neolatin și la redeschiderea poarelor romanice.

Roma a patra, Roma fascistă sau Roma lui Mussolini, redă în sfârșit o nouă strălucire și un nou prestigiu Cetății Eterne, prin incomparabilul și invidiatul său progres.

D. Pimen Constantinescu a terminat cu expunerea situației limbii italiene în școlile românești, unde a fost totdeauna o simpatică materie de studiu, fie la licee, fie la școli comerciale superioare, deși din diferite motive i s'a atribuit întotdeauna rolul cenușăresei din poveste.

ARAD

Scriitorii români independenți. — După succesele dela Brașov, Sibiu, Oradea-Mare și Timișoara, „Scriitorii independenți” organizează o mare șezătoare literară în ziua de 19 Noembrie la Arad.

Vor lua parte și vor citi din operele lor: Romulus Dianu, Zaharia Stancu, I. Valerian, Dragos Vrânceanu, Ion Focșeneanu, Octav Șuluțiu, Ion Th. Illea, Volbură Poiană, Al. Ceușianu, etc. Cu această ocazie se va organiza de către „Ateneul popular arădan” și o mare vitrină la librăria „Concordia”, în care vor fi expuse toate operele participanților și toate revistele la care aceștia colaborează.

REVISTE

Gând Românesc

Anul I. No. 5. (Septembrie 1933) Cluj.

Dela dispariția „Transilvaniei” și până la această mare nădejde care se numește „Gând Românesc,” Astra n'a mai făcut nimic pentru literatura și arta Ardealului. De ce să nu spunem adevărul? Este loial și este necesar. Dacă acest divorț a fost determinat de motive puternice, vom cerceta alădată și în altă parte; ceiace interesează, este faptul că rezultatele au fost nefaste.

O întreagă generație de poeți și prozatori, strivită pe de parte de brutalitatea luptelor politice, s'a pierdut în umbră, fără puțință de manifestare în revistele Capitalei din poarta cărora cerberi născuți în cine știe ce Galiție, îi goneau pentru scrișul lor prea românesc, prea creștinesc.

Părea că Ardealul și-a istovit toată energia creatoare în poemele de fulger ale lui Aron Cotruș.

Unde erau poeții tineri care astăzi se ridică asemeni unei legiuni de arhangheli pentru salvarea sufletului nostru? Unde era măcar Emil Giurgiuca, ale cărui poeme impresionante „Tristia,” „Poariă,” înflorind primele pagini ale acestui număr din „Gând Românesc,” nu fac decât să oglindească în limpedea lor frumusețe, toata muștrarea trecutului?

După pădurile Maramureșului, după munții Ianului și culmile spiritualității Ardealului, erau destinate pierzării? Cum? când o întreagă faună interlopă de mici-excroci vicioși, reușea să scoată, cu te miri ce bani, sute de fițiuci plămădite prin ghetourile bolnăvite și pestilențiale, întreagă gamă de atențate din care Muci și Alge, nu cred să fi fost nici cele din urmă, nici cele mai pline de putreziciune — coarda amuțită a Ardealului tânăr, a acestui Ardeal care a fost totdeauna temelul renașterilor noastre spirituale, să nu-și găsească o singură posibilitate de vibrare?

Nădăjdum că Astra și-a pus-o cași noi, și a înțeles tot tragicul acestei întrebări, când în Mai, a făcut să apară „Gând Românesc,” în luna tinereții bătrâna asociație a ținut să reîn-tinerească creind o revistă și pentru feciorii Ardealului, a căror

sensibilitate verticală se ridică, legându-se deparie în trecut, până la străvechiul cântec din frunză și până la chemarea tremurată a tulnicului.

În această ordine de idei, articolul critic al d-lui G. Papadima, *Literatura de ieri și scriitorii de mâine*, ne-a surprins nu numai prin concluziile la care ajunge, dar și prin atmosfera pe care autorul parcă a vrut-o respirabilă pentru toată lumea. Astfel ni s'au părut excesive: „eflorescența Sburătorului și a Cetății Literare,” când mai înainte abia se pomenise de „efortul” (biet efort!) al Gândirii; „monumentala ediție a lui Caragiale îngrijită de d-l Paul Zarifopol”; „influențele din afară sunt fertile”; „penetrația lor (a influențelor) nu schimbă niciodată linia istorică a unei literaturi, ci doar o mlădiază,” etc.

Dealtfel se pare că acest articol s'a scris sub semnul critic al d-lui Lovinescu, pe care autorul îl citează din prima frază și pe al cărui continuator — mult evoluat — dl. Pompiliu Constantinescu îl folosește, fie când vorbește de „stufoasa mișcare a Gândirii,” fie când subliniază „notele moderne,” care „animă azi și cristalizează un material politic în care etnicul...” („Opere și Autori” pg. 149). Deasemenea exagerată sau în orice caz neclarificată expresia: „La Eminescu, roman-tismul german se suprapune celui (francez?) devenit autohton” (tot nu s'a terminat calvarul lui Eminescu?), cași suprapunerea simbolismului înghețat și uneori desuet al lui Macedonski, (niciodată n'a evoluat acesta spre *parnassianism*) când întreaga critică este de acord că singurii reprezentanți ai parnasului român sunt Dimitrie Anghel și Cincinat Pavelescu, ambii por-niți direct dela izvorul francez al mișcării (Hérédia, Theodor de Banville).

Dacă toată acestea n'au deplasat prea mult axa unui articol început atât de interesant, continuat atât de logic, concluziile ne-au părut atât de false, nu atât față de dezorientarea generală, cât față de formația și poziția d-lui Papadima, încât le-am recitit de câteva ori.

A afirma că scriitorii ajunși la maturitate (dd. Crainic, Argezi, Blaga, Pillat, Maniu) și-au trădat misiunea, acum când d. Nichifor Crainic se ridică în fruntea tinerimii naționaliste pentru desăvârșirea unei ideologii regeneratoare, când, numai ieri, poetul Voiculescu atinge cu „Destin,” o nouă culme a poeziei românești — ni se pare de neînțeles.

Dar iată, deslegarea ni-o dăruie tot d. O. Papadima, când privind înapoi la „negativismul finetului,” la „filosofia disperării,” la „căutarea unui nou umanism,” în loc să se sprijine în rădăcinile, care nu se smulg niciodată dacă sunt adânci și să spargă păcla înăbușitoare a acestor importanți, resemnat se și vede „măine simplu spectator și lector.”

În rest notăm: Interesanta descriere a „Ghejarului dela Scărișoara” datorită d-lui Val. Pușcariu; *Cronica externă*: „Izolarea Germaniei hitleriste” de Caius Bardoși, una din cele mai obiective și echilibrata cronici românești asupra Germaniei, dela instaurarea noului regim; *Cronica Sociologică*, recenzie asupra „Esseurilor de Sociologie” ale d-lui Petre I. Ghiași scrisă cu competență de d. Trsian Herseni; *Cronica Bibliotecilor*: „O statistică maghiară a bibliotecilor din Ardeal” de Virgil Vătășianu; *Cronica literară* este susținută de d. Al. Dima care răspunde criticilor d-lor G. Călinescu, I. Chinezu I. Focșeneanu, aduse volumului său „Aspecte și altitudini ideologice.” Numeroase recenzii și însemnări datorite d-lor I. Chinezu, Olimpiu Boitoș, I. Moga, Aurel Sacerdoțeanu, Radu Roman, etc., precum și „Buletinul Astrei” care cuprinde cronica marilor serbări dela Brașov, întregesc acest prețios număr al „Gândului Românesc.” Și pentru-că din primul cuvânt cu care se deschide, plin de vigoare și limpeziciune, datorit d-lui Ion Chinezu, redactorul și sufletul acestei reviste, am înțeles că „Gândul Românesc, va păși spre perfecțiune numai pe drumul săpat „dealungul actualităților noastre etnice,” sufletul nostru îi stă plin de încredere, alături.

PENTRU „VREMEA”

Domnul Al. Sahia, redactor la „Vremea”, publicând un interview luat d-lui Cincinat Pavelescu, a introdus fără știrea și consimțământul maestrului, o epigramă contra unui fruntaș politic, epigramă care era un simplu exercițiu. Aceste maniere sunt detestabile.

R E V I S T E :

Les Marges. Trantième Année. No. 202 (10 Octobre 1933). Apare la Paris, Boulevard Montparnasse, 147.

Gând românesc. Anul I, No. 6 (Octomvrie 1933). Revistă

de cultură editată de Astra. Apare la Cluj. Redactor: Ion Chi-nezu; secretar de redacție: Olimpiu Boitoș.

Țara Bârsei. Anul V, No. 6. (Noembrie—Decembrie 1933)-Apare la Brașov sub conducerea d-lui prof. Axente Banciu. Redacția și ad-ția: Str. Mureșenilor 23, Brașov I.

Hotarul. Anul I, No. 5 și 6 (Septembrie și Octombrie 1933). Apare la Arad.

Abecedar. Anul I, No. 13—28. Revistă bilunară. Apare la Turda îngrijit de: Teodor Murășanu, Emil Giurgiuca, George Boldea, etc.

Provincia Literară. Anul I, No. 11—12 (August-Septembrie 1933). Apare la Sibiu. Directori: Eugen și Paul Constant. Str. Octavian Goga 69.

Revista enciclopedică. Anul II, No. 8, 9, 10 (August, Septembrie, Octombrie 1933). Apare la Cluj sub conducerea d-lui Ioan Corbu.

Start. Anul I, No. 1 și 2 (Octomvrie și Noemvrie 1933). Mensual de literatură și critică. Apare la Brașov, redacția Ștefan Baciu.

Viața literară. Anul VIII, No. 147, 148 și 149 (Octombrie și Noembrie 1933). Revistă bilunară de informație critică literară și artistică. Apare la București în redacția poetului I. Valerian.

Revista scriitoarelor și scriitorilor români. Anul VII, No. 7—8 (Iulie—August 1933). Apare la București sub direcția d-nei Aida Vrioni.

Făt-Frumos. Anul VIII, No. 5. Director: Leca Morariu. Apare la Suceava.

Pana Literară. Anul I, No. 2—3 (August 1933). Revistă lunară de critică, literatură și polemică, a finetului naționalist bucovinean. Apare la Rădăuți sub direcția d-lui I. Crețianu. Redacția: Calea Regele Carol II, 37.

Petrodava. Anul I, No. 5-6-7 (Iulie—August—Sept. 1933). Apare sub direcția d-lui Ion Drăgan. P.-Neamț, Str. Plantelor 34.

Ideea Națională. Anul I, No. 8 (Noembrie 1933). Publicație lunară naționalistă cu preocupări politice, sociale și culturale. Apare la Buzău. Director d. N. N. Manolescu.

Știlet. Anul I, No. 1 (Septembrie 1933). Atât? „Director”: Horia Ghica. Apare la Brăila.

Gând nou. Anul I, No. 2 (Noemvrie 1933). Publicație literară lunară. Apare la Buzău. Redactor N. Niculescu.

R E D A C T I O N A L E

Numărul 14 al Brașovului Literar va apare la 15 Decembrie, precis.

In numerile viitoare ale revistei, se vor publica versuri de Nicolae Rusu, Ștefan Horint, Emil Micu, Ecaterina Săndulescu, Har. Hortopan.

In numărul viitor al „Brașovului Literar”, d-na Valeria Căliman va semna o recenzie despre „Țara de Kut”, ultima lucrare a d-lui Argezi, iar d. Petre I. Teodorescu o cronică asupra ultimilor cărți ale d-lui Dragos Protopopescu: „Iarmarocul metehnelor” și „Condamnați la castitate”.

Schița d-lui Nicolae Cantonieru, „Manevre de toamnă”, publicată în acest număr face parte din volumul de proză „Întâmplări omenesti”, care se află sub tipar și va apare încă în cursul acestui an.

Foștii colaboratori ai Brașovului Literar, dd. I. Agărbiceanu, Emil Isac, Al. Ceușianu, sunt așteptați cu entuziasmul de totdeauna în paginile noastre. Deasemenea poezii și prozatorii dela celelalte reviste ardelen, pe care fi vom primi cu toată calda solidaritate de care avem atâta nevoie cu toții. Notăm pe dd. I. Chinezu, Olimpiu Boitoș, Ion Th. Illea, George Al. Petre, Octav Șuluțiu, Al. Negură, Pompiliu Barbu. Th. Mureșanu, George Boldea și pe toți ceilalți, pe care poate i-am uitat.

CERCUL REVISTEI „BRAȘOVUL LITERAR“

Cincinat Pavelescu (președinte), Atanasie Bălăcescu, Maria Baiulescu, Margareta Bleahu, C. Bobescu, Dr. David Bleahu, I. Al. Bran-Lemeny, Valeria Căliman, Dr. Liviu Câmpeanu, Dr. N. Căliman, Niculae Cantonieru, Ion Focșeneanu, Aurel Mureșianu, Iancu Nan, Ecaterina Pitiș, Victor Rath, Părintele Pizo-Zărnești și Petre Teodorescu.

A B O N A M E N T E :

In țară :	}	pentru particulari	Lei 150—
		pentru instituții	„ 300—
In străinătate			„ 400—

Toate manuscrisele trimise revistei vor fi adresate d-lui Cincinat Pavelescu, Str. Regina Maria No. 26, Brașov. Manuscrisele nepublicate se ard. Revista își face datoria de a încunoștiința, că nu poate recompensa deocamdată decât într'o foarte mică măsură pe d-nii colaboratori. In orice caz, se va ține totdeauna seama de situația materială a autorului.

* * *

Orice sume destinate nouă trebuiesc acoperite imediat cu o recipisă oficială eliberată de administrația revistei, contrariu nu vor fi luate în considerație. Pentru sumele trimise cu poșta, ori cele încredințate unor colegi ai noștri, recipisele se vor trimite în cel mult 15 zile dela primirea banilor.

— Revista noastră caută reprezentanți în toate centrele din Ardeal precum și în restul țării. Acești viitori prieteni trebuie să fie tineri, iubitori de literatură, corecți și dezinteresați.

— Rugăm insistent toate revistele și ziarele din țară, a răspunde schimbului nostru. Ne vor ajuta astfel la munca de cunoaștere și informație artistică pe care am început-o în acest ținut.

— Toate cărțile și revistele primite la redacție vor fi amintite la bibliografie sau recenzate, în ordinea primirii lor și în limita spațiului de care dispunem.

* * *

Domnii abonați care își schimbă adresa și cei care nu primesc regulat revista, sunt rugați să ne încunoștiințeze printr'o cartă postală ; altfel nu putem răspunde de primirea regulată a revistei. Noi facem toată expediția în mod regulat, imediat după apariție.

* * *

Cine reține No. 13 și 14 al revistei se consideră abonat pentru un nou an.

PREȚUL 12 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj